SOCIAL MENTALITY AND RESEARCHER THINKERS JOURNAL Doı: http://dx.doi.org/10.31576/smryj.473
REVIEW ARTICLE SmartJournal 2020; 6(30):473-491
Arrival : 24/02/2020
Published : 28/04/2020

Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in (Franz Joseph) Ölümünün Türk Basınına Yansımaları

Reflections of the Death of Austro-Hungarian Emperor Fransuva Jozef (Franz Joseph) on the Turkish Press

Reference: Tüzün, N. (2020). "Avusturya-Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in (Franz Joseph) Ölümünün Türk Basınına Yansımaları", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(30): 473-491.

Dr. Nevim TÜZÜN
Mersin / Türkiye
ORCID:0000-0002-7554-4788

ÖZET

1830 yılında dünya gelen Fransuva Jozef, 1848 İhtilalleri'nin meydana getirdiği olumsuzluklar içerisinde Avusturya-Macaristan İmparatoru olmuştur. Zira genç Jozef, 1848'de tahta çıktığı sırada imparatorluğun birçok yerinde ayaklanmalar hüküm sürmekteydi. Hükümdarlığı boyunca birçok savaşa şahit olan Fransuva Jozef, 25 Temmuz 1914' te Sırbistan'a savaş ilan ederek Birinci Dünya Savaşı'nı başlatmıştır. Ancak Fransuva Jozef, başlattığı savaşın sonucunu göremeden 21 Kasım 1916 günü hayatını kaybetmiştir. Seksen altı yaşında hayata veda eden Fransuva Jozef'in ölümü, kendi imparatorluğunun yanı sıra Türk basınını da oldukça meşgul etmiştir. Bu çalışmada da yaklaşık altmış sekiz yıl Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nu yöneten Fransuva Jozef'in ölümünün Türk basınına yansımaları ele alınmıştır. Fransuva Jozef'in ölümüne detaylı bir şekilde yer veren Türk basını, İmparator Jozef'in ölüm haberini ilk sayfadan okurları ile paylaşmıştır. Bunların yanı sıra Türk basını; Fransuva Jozef'in ölmeden önceki sağlık durumuna, imparator için düzenlenen cenaze merasimine, imparatorun ölümünün dış basındaki yankılarına ve müttefik kimliklerin imparatorun ölüm haberine yaklaşımlarına da ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Fransuva Jozef, Avusturya- Macaristan İmparatoru, Ölüm, Türk Basını, Gazete.

ABSTRACT

Fransuva Jozef, who came to the world in 1830, became the Austro-Hungarian Emperor among the negativities caused by the 1848 Revolutions. Because when the young Jozef ascended the throne in 1848, riots prevailed in many parts of the empire. Fransuva Jozef, who witnessed many wars during his reign, started World War I by declaring war on Serbia on July 25, 1914. However, Fransuva Jozef died on November 21, 1916, without seeing the outcome of the war he started. The death of Fransuva Jozef, who died at the age of eighty six, was very busy with the Turkish press as well as his own empire. In this study, the reflection of the death of Fransuva Jozef, who ruled the Austro-Hungarian Empire for about sixty-eight years, to the Turkish press was discussed. The Turkish press, which gives a detailed account of Fransuva Jozef's death, shared the news of the death of Emperor Jozef with his readers from the first page. In addition to these, the Turkish press also detailed the health status of Fransuva Jozef before her death, the funeral ceremony held for the emperor, the echo of the emperor's death in the outer press and the approach of allied identities to the emperor's death news.

Keywords: Fransuva Jozef, Austro-Hungarian Emperor, Death, Turkish Press, Newspaper.

1. GİRİŞ

1788-1789 yıllarında yaklaşık 25 milyon nüfusu olan ve çatısı altında her türlü dini ve ırki birlikten yoksun bir Kutsal Roma İmparatorluğu bulunuyordu. Zira Habsburg hanedanı tarafından yönetilen imparatorluğun sınırları içerisinde; İtalyanlar, Macarlar, Almanlar, Slavlar ve Latinler gibi birçok ırktan insan barınmaktaydı. İmparator II. Josehp söz konusu çok unsurlu duruma çeki düzen vermek için çabalamışsa da başarılı olamamıştır.[1]Öyle ki II. Josehp'in yönetimi sırasında Fransız İhtilali patlak vermiş, ihtilalin sonuçları diğer çok uluslu imparatorluklarda olduğu gibi Kutsal Roma İmparatorluğu'nu da olumsuz etkilemiştir. II. Joseph'ten sonra tahta çıkan II. Franz, Kutsal Roma İmparatorluğu'nu fesh ederek yerine 1806 tarihinde Avusturya İmparatorluğu'nu kurmuş ve kendisi de ilk Avusturya İmparatoru olmuştur. Bununla birlikte II. Franz döneminde de imparatorluğun oldukça zor bir süreçten geçtiğini söylemek mümkündür. Zira 1789 yılında meydana gelen Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları nedeniyle Avrupa'da siyasi ve toplumsal düzen bozulmuştur. Avrupa düzenini tekrar sağlamak isteyen Avusturya Başbakanı Metternich 1815 yılında düzenlediği Viyana Kongeresi ile eski düzeni tekrar sağlamaya çalışmıştır. Ancak Metternich'in bu çabaları yetersiz kalmıştır. Öyle ki 1815'de kurulan ittifaklar, Fransız İhtilali'nin meydana çıkardığı ve zamanla

[1] Fahir Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1997, s. 112-114.

©Copyright 2020 by Social Mentality And Researcher Thinkers Journal

bütün Avrupa'ya yayılacak olan liberal fikirlerin önüne geçememiştir. Ortaya çıkan liberal fikirlerin yayılmasına engel olmak isteyen hükümdarlar, 1818-1822 yılları arasında başarılı olmuş iseler de genel anlamda bir başarı sağlanamamıştır. Zira başta Güney Amerika'da ortaya çıkan bağımsızlık hareketleri, 1830 yılına gelindiğinde Avrupa'nın neredeyse her yerine yayılmıştır. Çok uluslu bir yapıya sahip olan Avusturya'nın Başbakanı Metternich, Avrupa'da giderek artan ayaklanmaların kendi ülkesine de sıçramasından korkmuş, bunu önlemek için de bir dizi tedbirler almaya başlamıştır. Metternich bu doğrultuda Rusya ve Prusya'yı yanına almış ve bu devletler arasında "München Graetz Anlaşması" imzalanmıştır.[2]

1835 yılında II. Franz'ın ölümü üzerine imparatorluğun başına I. Ferdinad geçmiştir. I. Ferdinad'ın imparatorluğu sürecinde yönetimde bir gevşeme yaşanmıştır. Öyle ki onun döneminde Viyana'ya gelen gazeteler ile yabancı kitaplar üzerinde bulunan polis baskısı zayıflamıştır. Söz konusu kitaplarla birlikte özellikle öğrenciler ve Viyana burjuvazisi arasında liberal fikirler de yayılmaya başlamış, aydınlar arasında bir "anayasalı rejim " isteği baş göstermiştir.[3] 1848 yılına gelindiğinde Metternich endişelerinde haklı çıkmış; Viyana'da Liberal, Macaristan'da ise Milliyetçilik diğer bir ifade ile bağımsızlık hareketleri baş göstermiştir. Özellikle İmparator I. Ferdinad'ın yönetimde gevşek davranması ve Fransa'da gerçekleşen Şubat İhtilali, Macarların 16 Mart 1848'de ayrı bi Macar Hükümeti kurmasında önemli bir etken olmuştur.[4]

Tüm bu olumsuz iklim içerisinde Avusturya-Macaristan İmparatoru I. Ferdinand 21 Aralık 1848 tarihinde imparatorluktan feragat etmiş ve yerini henüz on sekiz yaşında olan yeğeni Fransuva Jozef'e[5] bırakmıştır. Oldukça genç bir yaşta ve ülkenin içinde bulunduğu buhran içerisinde tahta çıkan genç Jozef, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda önemli hizmetlerde bulunmuştur. Yaklaşık altmış sekiz yıl gibi uzun bir süre tahta kalan ve bir döneme damga vuran imparator, 21 Kasım 1916'da hayatını kaybetmiştir. İmparatorun ölümü müttefik devletlerde üzüntü ile karşılanmıştır. Hiç şüphesiz bu devletlerden biri de o sırada Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun müttefiki olan Osmanlı Devleti olmuştur. İmparator Fransuva Jozef'in ölümü kendi İmparatorluğunun yanı sıra Türk Basınını da oldukça meşgul etmiştir. Zira dönemin gazetelerinin İmparator Jozef'in ölümü ile yakından ilgilendikleri görülmektedir. Bu çalışmada da İmparator Jozef'in ölümünün Türk basınına yansımaları ele alınacaktır. Ancak öncesinde kısaca Fransuva Jozef'in hayatı, şahsiyeti ve imparatorluğu döneminde gelişen olaylar hakkında bilgilere yer verilecektir.

2. AVUSTURYA- MACARİSTAN İMPARATORU FRANSUVA JOZEF'İN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

Fransuva Jozef, 18 Ağustos 1830 tarihinde Viyana yakınlarında bulunan Schönbrunn Sarayı'nda doğmuştur. Jozef'in babası Arşidük Fransuva Şarl, annesi ise Prenses Sophie'dir. Fransuva Jozef'in annesi Prenses Sophia eğitim konusuna ayrı bir önem verdiği için Jozef oldukça iyi bir eğitim almıştır. Jozef'in eğitiminde özellikle Kont Henry ve Kont Korvani'nin büyük yardımları olmuştur. Kaynaklara göre Fransuva Jozef, merhametli ve şefkatli bir insandı. Zira hükümdarlığını yaptığı Avusturya- Macaristan halkı tarafından sevgi ve saygı duyulan bir kişi olması da bu bilgiyi destekler niteliktedir.[6]

Genç Jozef,1854 yılında Bavyera dukalarından Maximillan'ın kızı Prenses Elizabeth ile evlenmiştir. Fransuva Jozef ve Elizabeth'in bu evliliklerinden Rudolf isminde bir oğulları; Marie Valerie, Gisela, Sophie adlarında üç kızı olmuştur. Sophie henüz iki yaşında iken hayatını kaybetmiş, oğulları

[2] Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-1994)*, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s. 113-117. Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)*, s.130.
[3] Bilge Karbi, "Milliyetçilik Çağında Çok Uluslu İmparatorlukların Sonuna Doğru- Avusturya (-Macaristan) İmparatorğu'nun Dış Politikasının Ana Hatları: 1848- 1914", *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, C.3, S.6, Temmuz 2019, s.56-57.Armaoğlu, a.g.e. s.148- 150.
[4] J.M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, Çev: Fethi Aytuna, İnklâp Kitabevi, İstanbul 2015, s.481.
[5] İncelenen gazete nüshalarında Franz Joseph yerine Fransuva Jozef tabiri kullanıldığı için çalışmada da bu şekilde zikr edilmiştir.
[6] "Müteveffa-i Muhteremin Muhtesir Tercüme-i Hâli", *Tanin,* 23 Kasım 1916. s.1.

Rudolf otuz bir yaşındayken intihar ederek ölmüştür. Fransuva Jozef'in eşi Elizabeth ise Cenevre'de 1898 yılında İtalyan bir anarşist tarafından öldürülmüştür.[7]

3. AVUSTURYA-MACARİSTAN İMPARATORU FRANSUVA JOZEF'İN İMPARATORLUĞU VE ÖLÜMÜ

1848 İhtilali sırasında amcası İmparator I. Ferdinand'ın tahtan çekilmesi ve babası Fransuva Şarl'ın tahtaki hakkından feragat etmesi üzerine imparatorluk, o sırada henüz on sekiz yaşında olan Fransuva Jozef'e geçmiştir. Genç Jozef, tahta çıktığı sırada imparatorluk oldukça zor günlerden geçiyordu. Zira ülkenin birçok yerinde karışıklıklar hüküm sürmekteydi. Öyle ki İtalya'daki devletler, Çekler ve Macarlar ayaklanmıştı. 16 Mart 1848'de kurulan Macar Hükümeti de yeni İmparator Jozef'i tanımıyordu. Bu gelişmeler üzerine yeni İmparator Fransuva Jozef, Rusya ile işbirliğine giderek Macar bağımsızlık hareketini kanlı bir şekilde bastırmıştır. Böylece 1849 Ağustosu'nda Macaristan tekrar Avusturya'nın bir eyaleti olmuştur.[8] İmparator Jozef, sonrasında bir emirname yayınlayarak egemenliği altında bulunan eyaletlerin sadece kendisine karşı sorumlu olduğunu bildirmiştir. Genç imparator, kısa süreli de olsa kendinden önceki hükümdarlar gibi nüfuzunu kazanmıştır. İmparator, 14 Şubat 1852'de Prusya ile bir ticaret antlaşması imzalamış, 18 Ağustos 1855'de de Papa ile bir anlaşma gerçekleştirmiştir. Söz konusu bu antlaşma ile imparatorluğun piskoposları doğrudan doğruya papa ile görüşme şansı elde etmiştir. [9]

1860 yılına gelindiğinde ise Avusturya İmparatorluğu'nda yeni buhranlar baş göstermiştir. Zira Macarlarda 1850'den itibaren gizli tutulan direniş hareketi yerini tekrardan isyanlara bırakmıştır. Bunun yanı sıra 1859'dan 1866'ya kadar Sardinyalılar ile mücadele etmek zorunda kalan Prusyalılar'ın da savaşı kazanması imparatorluğu olumsuz etkilemiştir.[10] Zira Prusyalılar kazandığı zafer gücü ile Avusturya ile savaşmıştır. 3 Temmuz 1866'da "Yedi Hafta Savaşı" olarak da bilinen bu savaşta, İtalyan destekli Avusturya ordusu Sadowa'da Prusya ordusuna yenilmiştir. Yenilgi sonucunda Alman Konferderasyonu dağılmış, İtalya'da Avusturya'ya bağlı hükümetler de İtalya birliğine katılmıştır. Özellikle Avusturya hâkimiyetinde bulunan Alman Konferderasyon'un dağılıp Prusya'ya bağlanması, Avusturya İmparatorluğu'nun itibarını zedelemiştir.[11] Bunların yanı sıra Macarların yıllardır dinmeyen milliyetçilik baskısına İmparator Jozef, daha fazla direnemeyerek Macarlar ile uzlaşmaya yoluna gitmiştir. 1867 yılında Avusturya, Macaristan ile birleşmiş ve böylece imparatorluk ikili monarşi statüsü kazanmıştır. İmparatorluğun yeni adı "Avusturya-Macaristan İmparatorluğu" olmuştur. Birleşme sonrasında yeni düzenlemelere de gidilmiştir. Monarşilerde artık anayasal-parlamenter sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Bunun neticesinde eyaletlerde eyalet meclisleri açılmış, özgürlüklerin önündeki engeller yavaş yavaş kaldırılmıştır. 28 Haziran 1868 tarihinde ise Peşte şehrinde Fransuva Jozef için "Macaristan Kralı" namına taç giyme merasimi düzenlenmiştir. Avusturya'nın imparatoru olan Jozef artık Macaristan'ın da kralı olmuştur.

İmparatorluğu boyunca oldukça aktif bir lider olan Fransuva Jozef, 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılışında da hazır bulunmuştur.[12] Tüm bunların yanısıra 19. yüzyılın ikinci yarısında özellikle Avrupa'da gittikçe ivme kazanan sömürgecilik ve silahlanma yarışına Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da dâhil olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın ayak seslerinin duyulmaya başlaması ile devletler arasında bir bloklaşma süreci baş göstermiştir. Rusya'nın Balkanlar'da takip ettiği politika, Rusya'nın Avusturya- Macaristan İmparatorluğu ile karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Bu durum Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nu Almanya'ya yakınlaştırmıştır. Bu yakınlaşma 1872 Ekim'inde ittifak ile taçlandırılmış; Avusturya- Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve Rusya

[7] "Müteveffanın Tercüme-i Hâli", *Sabah*, 23 Kasım 1916,1. Jhon Van Der Kiste, *Emperor Francis Joseph: Life, Death and the Fall of the Habsburg Empire,* Sutton Publishing, United Kingdom 2005, s.18-20.
[8] Uçarol, a.g.e, s. 126.
[9] "Müteveffa-i Muhteremin Muhtesir Tercüme-i Hâli", *Tanin,* 23 Kasım 1916. s.1. Karbi, a.g.m.,s.60.
[10] Fransuva Jozef, *İkdam*, 27 Kasım 1916,s.1.
[11] Kiste, *Emperor Francis Joseph: Life, Death and the Fall of the Habsburg Empire,* Sutton Publishing, s.193-196.
[12] Kiste, *Emperor Francis Joseph: Life, Death and the Fall of the Habsburg Empire,* Sutton Publishing ,s. 46-51."Müteveffanın Tercüme-i Hâli", *Sabah*, 23 Kasım 1916,s.1.

arasında "Üç İmparatorlar Ligi" kurulmuştur. Söz konusu ittifaka 1882 yılında İtalya da katılmıştır. Bunların yanı sıra büyük güçler arasındaki bloklaşmalar devam etmiştir.[13]

1914 yılına gelindiğinde ise bloklaşma süreci son haddine ulaşmıştır. Öyle ki çıkması muhtemel bir savaş için de sadece bir bahane gerekmekteydi. Bu bahane de 28 Haziran 1914 tarihinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun veliahtı olan Francois Ferdinand ve eşinin Saraybosna ziyaretleri sırasında bir Sırplı tarafından suikast sonucu öldürülmeleri olmuştur. Bu olay karşısında yaşlı İmparator Fransuva Jozef'in tepkisi oldukça sert olmuştur. Jozef, Sırbistan'a oldukça ağır şartlar içeren bir ültimâtom vermiştir. Sırbistan'nın verilen ültimâtoma kaçamaklı cevap vermesi üzerine Avusturya-Macaristan İmparatorluğu 28 Temmuz 1914'te Belgrad'ı bombardımana tutarak dünya tarihinin en büyük savaşı olan Birinci Dünya Savaşı'nı başlatmıştır. Avusturya- Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve Osmanlı Devleti İtilaf bloğuna karşı, İttifak bloğunda yer almıştır. [14]Ancak yaşlı imparator Fransuva Jozef, büyük umutlarla girdiği ve dört yıldan uzun sürecek olan bu büyük savaşın sonucunu göremeden 21 Kasım 1916 Salı günü 86 yaşında hayata gözlerini yummuştur.

4. AVUSTURYA- MACARİSTAN İMPARATORU FRANSUVA JOZEF'İN ÖLÜMÜNÜN TÜRK BASININA YANSIMALARI

4.1. İmparator Fransuva Jozef'in Son Günlerdeki Sağlık Durumu, Ölümü ve Vasiyetnamesi

Türk basınından 21 Kasım 1916'da hayatını kaybeden İmparator Fransuva Jozef'in ölümünden önceki sağlık durumu hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür. Türk basının Viyana ve Berlin basınına dayandırarak paylaştığı yazılara göre; yaşlı imparator Fransuva Jozef son on senedir solunum sistemi hastalıklarından muzdaripti. İmparator, ülkesinin çıkarları için tedavi olmayı reddetmiş ve sağlığına dikkat etmeden çalışmaya devam etmiştir. Yine Viyana ve Berlin'de yayımlanan doktor raporlarına göre; İmparator Fransuva Jozef 6 Kasım 1916 günü rahatsızlanmış, 10 Kasım 1916 günü doktorlar sağ akciğerde iltihap tespit etmiştir. 13 Kasım 1916'a gelindiğinde ise imparatorun iştahında bir azalma yaşanmaya başladığı ifade edilmiştir. Raporlarda imparatorun bir günde neler yediği de örneklendirilmiştir.[15] Bununla birlikte raporlarda İmparator Jozef'in son günlerde hafif öksürük eşliğinde nezle olduğu dile getirilmiştir. Doktorları İmparator Jozef'e dinlenmesi gerektiğini beyan etmelerine rağmen Jozef doktorları dinlemeyerek çalışmaya devam etmiştir. Öyle ki yaşlı imparator, 20 Kasım 1916 günü dahi devam eden Birinci Dünya Savaşı hakkında bilgi almak için Avusturya-Macar Ordusu Başkumandanı Mareşal Fredik ile yaklaşık üç saat görüşmüştür. [16]Yine söz konusu raporlarda; 21 Kasım günü ise imparatorun sigara kullanmayı bırakmasına rağmen, hafif seyreden öksürüğün arttığı ve bu duruma yüksek ateşin de eşlik ettiği ifade edilmiştir. Doktor raporlarında ayrıca Fransuva Jozef'in sağlık durumunun oldukça kötü olmasına karşın çalışmaya ara vermediği ve aynı gün imparatorun öğlen iki civarında kalbinin de kötüleşmeye başladığına dikkat çekilmiştir. Öyle ki raporlarda İmparatorun durumunun kötüleşmesi üzerine bir rahibe tarafından ölüm ayini düzenlendiği ve İmparator Fransuva Jozef'in idrakını kaybetmeden rahibenin söylediklerini tekrar ettiği dile getirilmiştir. Bununla birlikte Jozef'in üç gün önce papanın Viyana'daki vekilleri tarafından takdis edildiği de ifade edilmiştir. 21 Kasım akşamı saat yedi civarında ise imparatorun durumunun oldukça ağırlaştığı ve imparatorun saat dokuz civarında ellerinde gümüşten yapılmış tesbih ile ikamet ettiği Schönbrunn Sarayı'ında öldüğü belirtilmiştir. İmparator Fransuva Jozef seksen altı yaşında Birinci dünya Savaşı'nın sonucunu göremeden hayatını kaybetmiştir.[17]Bununla birlikte basında hayatını kaybeden imparatorun vasiyetnamesine de yer verildiği görülmektedir. Avusturya İmparatoru- Macaristan Kralı Fransuva

[13] Abdullah Gündoğdu, "Büyük Harbe Giden Yol ve Dünya Dengeleri", Editör: Ümit Özdağ, *100. Yılında Birinci Dünya Savaşı, Kripto Yayınları,* Ankara 2016, s.28. Armaoğlu, *19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)* ,s.38-41.

[14] Oral Sander, *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi, Ankara 2013, s.354.

[15] " Fransuva Jozef'in Son Demleri", *Sabah*, 26 Kasım 1916,s.2. "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, 24 Kasım 1916,s.1.

[16] "İmparatorun Suret-i Vefatı", *Sabah,* 25 Kasım 1916,s.1. "İmparatorun Suret-i Vefatı", *Sabah* , 25 Kasım 1916,s.1. "İmparatorun Son Dakikaları", *Tercüman-ı Hakikat*, 22 Kasım 1916, s.1.

[17] "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında-Etba Raporu", *Tasvir-i Efkâr* , 24 Kasım 1916, s.1. " Avusturya İmparatoru'nun Vefatı- Fransuva Jozef'in Son Saatleri", *Tanin* , 24 Kasım 1916,s.1. "İmparatorun Son Sözleri", *Sabah* , 25 Kasım 1916,s.1.

Jozef vasiyetnamesinde ilk olarak Avusturya ve Macar Milletine vedasını beyan etmiş, vasiyetnamenin devamında ise şu cümlelere yer vermiştir;

".....Mesud ve felaketli günlerde bana, hanedanıma karşı ibraz ettikleri muhabbet ve fedakarlıktan dolayı sevgili milletime beyan-ı teşekkür eylerim. Bu hiss-i sadakat, hükümdarlık vazifemi ifa hususunda bana bir kat daha kuvvet bahş eyledi. Halkıma karşı da aynı his ve vatan perverane muhafaza edilsin. Gösterdikleri sadakat, cesaret ve fedakârlıktan dolayı ordu ve donanma büyük bir his-i mütefedarı muhafaza etmekteyim. Bunların muzafferayatı kalbimi gurur ve iftihar ile doldurdu. Gayri ihtiyari felaketleri bana keder verdi. Ordu ve donanmada hüküm süren efkâr halkımın kendilerine benim kadar istinad edebileceği itikadını vermektedir."[18]

İmparator Fransuva Jozef, vasiyetnamesinde; ülkesinin yaşadığı iyi ve kötü günlerde kendisine ve ailesine gösterilmiş olan sevgi ve anlayıştan ötürü halkına teşekkür etmiş, ordu ve donanmanın önemine dikkat çekmiştir. Bununla birlikte İmparator Fransuva Jozef'in ölümü üzerine yerine geçen İmparator Şarl'da 22 Kasım 1916'da bir beyanname yayınlamıştır. Yeni imparator söz konusu beyannamede şu satırlara yer vermiştir;

" Milletlerime;

Herkesin derin muhabbet ve hürmetini kazanmış bir hükümdar olub vuku-u vefatı teessüf-ü azimi mucib olan amcam İmparator ve Kral Fransuva Jozef , zir-i hükümdariyesinde bulunan milletlere pek uzun bir devre-i sulh ve refah temin ettikten sonra bugün devletin kendisini her taraftan ihta eden düşmanlara karşı sadık müttefikleri ile beraber mühim bir mübarezede bulunduğu bu en mühim an-ı saltanatında bizi terk etti.... Herhalde müteveffa imparatorun eserlerine devam bu asar-ı ikmal etmek icab eder....."[19]

İmparator Şarl yayınladığı beyannamede; amcası da olan Avusturya- Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in ölümü ile çatısı altında bulunan milletlerin derin bir üzüntü yaşadığını dile getirmiştir. İmparator ayrıca Jozef'in sulha verdiği öneme dikkat çekerek, kendisinin de bunu devam ettireceğini belirtmiştir.

4.2. İmparator Fransuva Jozef'in Cenaze Merasimi

21 Kasım 1916 tarihinde hayatını kaybeden Avusturya-Macarsitan İmparatoru Fransuva Jozef için düzenlenen cenaze merasimi de Türk basınında geniş yer bulmuştur. Zira gazetelerde yer alan yazılarda, İmparator Jozef'in cenaze merasimi hakkında detaylı bilgilere ulaşmak mümkündür. Fransuva Jozef için ilk dini tören 23 Kasım Perşembe günü gerçekleştirilmiştir. İmparatorun naaşı 27 Kasım pazartesi akşamı hayatını kaybettiği Schönborn Sarayı'ndan alınarak yine aynı saraya ait kiliseye nakledilmişir. Naaş, 30 Kasım günü öğlen saatlerine kadar halkın ziyaretine açık bırakılmıştır.[20] Aynı gün öğlen saat iki civarında imparator için Schönborn Kilisesi'nde bir ayin gerçekleştirilmiştir. Ayinin arkasından imparatorun naaşı saray hademesi tarafından cenaze arabasına konulmuş ve takdis edilmiştir. İmparatorun süvari bölüğü, saray erkânı, devlet adamları ve cenaze alayı da ellerinde bulunan fenerlerle cenaze arabasını takip etmiştir. Kapusin Kilisesi'ne gitmek üzere yola çıkan cenaze alayının arkasında Avusturya ve Macar hassa orduları ve piyade bölükleri yer almıştır. Cenaze alayının geçişi sırasında imparatorluk muhafızları da ellerinde bulunan siyah tüllü sancakları ile imparatorlarını son defa selamlamıştır. Bununla birlikte cenaze alayının geçecegi bütün yollarda askerler muntazam bir şekilde dizilmiş, askerlerin arkasında ise yüz binlerce kişi imparatorlarını son kez görmek için beklemiştir. Cenaze alayının geçeceği çevredeki binalar baştanbaşa mateme bürünmüş ve birçok insan da pencereleri doldurarak bu hüzne ortak olmuştur. Öyle ki İmparator Fransuva Jozef'in cenaze merasimine başta Avusturya ve Macar halkı olmak üzere oldukça kalabalık bir halk katılmıştır. Cenaze merasimine imparatorluk çatısı altında yaşayan müttefik Osmanlı tebaası da iştirak etmiştir. İmparator Jozef için düzenlenen cenaze

[18] " Fransuva Jozef'in Vasiyetnamesi" *Sabah*, 26 Kasım 1916, s.2.
[19] " İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı", Hükümdar-ı Cedidin Beyannamesi, *Sabah*, 26 Kasım 1916, s.1.
[20] " İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Cenaze Merasimi Programı, *Sabah*, 27 Kasım 1916, s.2. "İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Cenaze Merasimi", *Sabah*, 3 Aralık 1916, s.1.

merasimine; yeni İmparator Şarl ve eşi İmparatoriçe Zita, hanedan ve hükümdarlık erkânı, Bavyera Kralı ve Kraliçesi, Saksonya Kralı ve Kraliçesi ile veliahtı, Bulgaristan Kralı ve Prensi, Avusturya - Macaristan Nazırları, devlet adamları, generaller, parlemento reisi ve üyeleri, Viyana ve Budapeşte Belediye Reisleri, Osmanlı Devleti adına da veliaht Vahdettin katılmıştır.[21]

İmparator Fransuva Jozef'in naaşı yoğun bir kalabalık içinde Kapusin Kilisesi'ne ulaşmadan önce cenaze arabasından indirilerek başpiskopos tarafından takdis edilmiştir. Dini töreninin ardından imparatorun naaşı cenaze arabasına tekrar yerleştirilmiş ve kalabalık halk ile yola devam edilmiştir. Cenaze arabasının arkasında İmparator Şarl ve eşi Zita başta olmak üzere birçok kişi hazır bulunmuştur. Cenaze alayı Kapusin Kilisesi'ne ulaştığında kilisenin baş rahibi tarafından karşılanmıştır. İmparator Şarl ve eşi, arşidükler, arşidüşesler ve devlet adamları da kiliseye girmiştir. Burada tekrar bir dini tören yapılmış, sonrasında ise imparatorun naaşı gözyaşları içerisinde Kapusin Kilisesi'nde bulunan lahde indirilmiştir. Fransuva Jozef'in vasiyetine binaen imparatorun naaşı, eşi Elizabet ve Rudolf'un lahdleri arasına konulmuştur. Merasim bitiminin ardından lahdin anahtarı Kapusin Kilisesi bekçisine teslim edilmiştir.[22] Bununla birlikte İmparator Jozef'in cenaze merasimin yapıldığı gün Avusturya- Macaristan'da bulunan tüm dükkânlar matem göstergesi olarak kapatılmıştır. Cenaze merasiminden sonra Kapusin Kilisesi mahzeninde bulunan İmparator Jozef'in naaşı binlerce kişi tarafından ziyaret edilmiştir.[23]

4.3. İmparator Fransuva Jozef'in Ölümünün Türk Basınındaki Yankıları

Birinci Dünya Savaşı sürecinde hayata veda İmparator Fransuva Jozef'in ölümü kendi ülkesinin basının yanı sıra, Türk basınında da geniş yer bulmuştur. Fransuva Jozef'in ölüm haberini duyuran ilk gazete Tercüman-ı Hakikat Gazetesi olmuştur. Gazete, İmparator Fransuva Jozef'in ölüm haberini 22 Kasım 1916 tarihli nüshasında ilk sayfadan " *Fransuva Jozef Hazretlerinin Vefatı*" başlığı ile okurları ile paylaşmış ve imparator hakkında bilgilere yer vermiştir.[24] Aynı gazete 23 Kasım 1916 tarihli nüshasında ise "*Elim Bir Hadise"* başlığı altında bir yazı kaleme almıştır. Yazıda; İmparator Jozef'in ölümünün Osmanlı ülkesinde büyük üzüntüye sebebiyet verdiği dile getirilmiştir.[25] Tanin Gazetesi'nin 23 Kasım 1916 tarihli nüshasında ise imparatorun ölüm haberi "*Yeis Bir Haber*" başlığı ile duyrulmuştur. Söz konusu yazıda;

"*Dünkü telgraflar bize Avusturya- Macaristan hükümdarı Fransuva Jozef Hazretleri'nin vefat haberini getirdi. Müttefikimiz Avusturya- Macaristan'ın uğradığı bu büyük zayayı memleketimizin her köşesinde hakiki bir teessür hâsıl edecek, her sınıf halk müşterek bir sulh mücadelesinde bulunduğumuz sırada muhterem müttefik hükümdarının aramızdan eksilmesini derin eseflerle telakki edecektir. Avusturya ve Macar müttefiklerimize en har ve samimi bir hisle taziyeler arz ederiz..... İmparatorun vefatını yeisli bir haber diye telakki etmemize Avusturya- Macaristan'la olan münasebetimizin bugünkü şekli sebep almıyoruz. İmparator Fransuva Jozef bizim için yalnız bir müttefik değil memleketinin imparator ve kralı ve yüksek mevki nokta-i nazardan şayan-ı tazim bir hükümdar değildi. Her şeyden evvel rahim ve şefik kalpli büyük bir insandı. O nadir insanlardan ki haklarında hürmet ve muhabbetten başka bir his beslemek imkânsızdır. Gerek Avusturya- Macaristan'ın dâhilinde ve gerek ecnebi memleketlerde en şiddetli ihtilaf ve husumet saatlerinde bile Fransuva Jozef'in namı her türlü münakaşalardan, itirazlardan hariç tutulur ve hakiki bir hürmetle yâd olunurdu. Her türlü ihtiras münakaşalar onun şahsiyeti karşısında eriyip giderdi. Avusturya ve Macaristan'ın muhtelif unsurlarına mensub tebaasının gayesi yaşlı imparatorlarını bir baba muhabbetiyle sever, hep onun üstüne titrerlerdir. Denilebilir ki bu müşterek muhabbet Avusturya ve Macaristan ahalisi arasındaki rabıtaların en kuvvetlilerinden birini teşkil ediyordu. İmparator Fransuva Jozef'e karşı her tarafta böyle teveccühkârane hisler*

[21] "İmparator Fransuva Jozef'in Cenaze Merasimi", *Sabah*, 3 Aralık 1916, s.1. BOA, Fon Kodu: İ.DUİT, D. No: 1, G. No: 172, (29/ 1/1335), 25 Kasım 1916.
[22] "İmparator Fransuva Jozef'in Cenaze Merasimi", *Sabah*, 3 Aralık 1916, s.2.
[23] "Avusturya'da- Fransuva Jozef'in Naaşını Ziyaret", *Sabah* , 4 Aralık 1916, s.2.
[24] "Fransuva Jozef Hazretlerinin Vefatı", *Tercüman-ı Hakikât,* 22 Kasım 1916, s.1.
[25] " Elim Bir Hadise" *Tercüman-ı Hakikât*, 23 Kasım 1916, s.1.

beslenmesine, müşarünileyhin ahlakından, türlü türlü meziyetlerinden başka uğradığı aile felaketlerinin de dâhili vardır....."[26]

Gazetenin yazısında; İmparator Jozef'in ölümünün büyük bir üzüntüye sebep olduğu ifade edilmiş, söz konusu üzüntünün nedenin ise sadece Osmanlı Devleti'nin müttefiki olmasından değil, imparatorun oldukça iyi kalpli, merhametli bir insan olmasından ileri geldiği belirtilmiştir. Yazıda aynı zamanda Jozef'in kendi halkının yanı sıra yabancı memleketlerde de oldukça sevilip saygı duyulan bir kişiliğe sahip olduğu dile getirilmiştir. Dönemin bir başka önemli gazetesi olan Sabah Gazetesi de Fransuva Jozef'in ölüm haberini "*Teessür-ü Azim*" başlıklı yazısı ile halka duyurmuştur. 23 Kasım 1916 tarihli yazıda şu satırlara yer verilmiştir;

".....Altmış sekiz seneden beri Avusturya'nın, kırk dokuz seneden beri de Macaristanı'n mukadderatını idare etmekte bulunan Avusturya ve Macaristan hükümdar-ı muhteremi Fransuva Jozef hazretlerinin vefat haberi şehrimizde saika-ı asa bir surette aks-ı endaz oldu..... Avusturyalılar, Macarlar, Lehler, Çekler, Hırvatlar, Slavlar velhasıl bütün anasır o muhterem hükümdarı tevkir ederlerdi. Eminiz ki bugün bütün avusturya ve macaristan imak bir matem içindedir. O koca imparatorluğun kraliyetin her tarafını hakiki bir yeis ve telhif istila etmişitr. Nasıl etmesin ki bütün kâinatın zatına, hissiyatına, ameline, ef'aline bir setşekar olduğu bir vücud-u muhterem şimdi ebediyen uful etmiştir. Fransuva Jozef hazretlerinin zaya edişi ile Almanya İmparatoru muazzam bir yar-ı vefakârını, Almanya İmparatorluğu ittifak-ı mesalisin- şimdiki ittifak-ı merbuin- en büyük bir rengini, Avusturya-Macaristan milel ve akvamı pek muhterem bir hükümdarı, bütün alem-i beşeriyet ve medeniyet de insaniyetin en büyük mübeccel ve gabir bir hadem-i zişanını kaybediyor....."[27]

Sabah Gazetesi'nde kaleme alınan makalede; uzun yıllardır Avusturya- Macaristan'ı yöneten Fransuva Jozef'in ölüm haberinin İstanbul'da hızlı bir şekilde yayıldığı belirtilmiş ve birçok ırktan insanın barındığı imparatorlukta Jozef'e büyük hürmet duyulduğu ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca; Fransuva Jozef'in ölümüyle Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'nun dört bir yanında derin bir üzüntü yaşandığı, söz konusu üzüntünün nedenin ise İmparator Jozef'in herkes tarafından sevildiğinden kaynaklandığı dile getirilmiştir.

Sabah Gazetesi'nin yanı sıra yine dönemin önemli gazetelerinden biri olan İkdam Gazetesi de Fransuva Jozef'in ölüm haberini ilk sayfadan okurları ile paylaştığı görülmektedir. Gazetenin 23 Kasım 1916 tarihli nüshasında "*İmparator- Kral Fransuva Jozef'in Vefatı* " başlığı ile kaleme aldığı yazıda şu satırlara yer verilmiştir;

".....Dün sabah alınan kısa bir telgrafname 68 sene 11 ay ve 19 günden beri Avusturya İmparatoru ve Macar Kralı bulunan Fransuva Jozef hazretlerinin 86 sene 3 ay 3 gün muammer olduktan sonra vefat ettiği haber-i müessifini veriyordu... Fransuva Jozef hazretleriyle Avusturya ve Macaristan'ın asr-ı ahir tarihi adeta vahdedidir. Bugün ufulu ile dost ve müttefiklerimizin matemdar oldukları çâsâr itibariyle müddet-i tavile-i hayat, ve ahd-ı mümted-i saltanatında pek çok vukuatın şahidi olmuşlardır. Bütün bu vukuatın içinde müteveffa imparator temkini ile gerek Avrupa siyasetinde, gerek memleketleri dâhilinde muvazene-i vakaya, sulh ve asayişi idameye gösterdiği gayret ile tahyis ve temyiz etmişti. Eğer nısf-ı asırdan ziyade süren bir zamanda Viyana Buda-peşte tahtlarında Fransuva Jozef gibi medbur ve akıllı, ihityatı sever, efrad gibi tefritten de ictab eder bir zat bulunmasa idi dahili ve harici çok müşkilat müzmin bir hal iktisab ederdi....."[28]

Gazetede yer alan yazıda; gazeteye ulaşan telgrafın uzun süredir Avusturya'nın imparatoru, Macaristan'ın kralı olan Fransuva Jozef'in ölüm haberini getirdiği, söz konusu bu durumun ise büyük bir üzüntü ile karşılandığı belirtilmiştir. Yazıda ayrıca, yarım asırdan fazla bir süredir ülkeyi yönetmiş olan Jozef'in iç ve dış siyasette oldukça başarılı hizmetlerde bulunduğuna da dikkat çekilmiştir.

---

[26] " Siyasiyat- Yeis Bir Haber", *Tanin* , 23 Kasım 1916, s.1.
[27] " Teessür-ü Azim", *Sabah*, 23 Kasım 1916, s.1.
[28] "İmparator- Kral Fransuva Jozef'in Vefatı", *İkdam*, 23 Kasım 1916, s.1.

İkdam Gazetesi'nin yanı sıra Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin de Fransuva Jozef'in ölüm haberini ilk sayfadan okurlarıyla paylaştığı görülmektedir. Zira, mezkûr gazetenin 23 Kasım 1916 tarihinde "*Avusturya İmparatoru'nun Vefatı*" başlığı altında Fransuva Jozef'in resmi eşliğinde imparatorun ölüm haberine yer verilmiştir.[29] Gazetelerin yanı sıra incelediğimiz Servet-i Fünun Dergisi'nin de Fransuva Jozef'in ölüm haberini okurları ile paylaştığı anlaşılmaktadır. Öyle ki haftalık bir dergi olan Servet-i Fünun Dergisi'nin 30 Kasım 1916 tarihli sayısında derginin kapak sayfasında İmparator Jozef'in resmine yer verilmiştir. Bununla birlikte derginin " *Bir Zaya-ı Azim* " başlığı altında şu satırlara yer vermiştir;

"*Ahiren aldığımız bir haberle müttefikimiz Avusturya ve Macaristan'ın kıymetdar ve muhterem imparatorunun kaybedildiğini öğreniyoruz. Bu haberin memleketimizin her tarafında bir teessür-ü azim husule getireceğine şüphemiz yoktur. Birkaç günden beri gelen telgraflarla imparator ve kral Fransuva Jozef hazretlerinin vaziyet-i sıhhiyelerinin pek de yolunda olmadığı anlaşılıyordu. Ne kadar şayan-ı teessüfdür ki bugüne kadar binlerce vaka ve hadiseye şahid olan imparator tarih-i kâinatın en büyük hadiseleinden ma'dud bulunan Harb-i Hazıranın netayicini göremedi. Bütün hayatını tam bir ittihad siyasetinde azamet ve şevkatini ve refahata temine hasır ettiği Avusturya-Macaristan'ın nasıl bir devre-i ikbale dâhil olacağını göremeden uful etti. Bütün Millet-i Osmaniye, müttefik-i muazzamları Avusturya- Macaristan'ın imparatorlarının ufulunden mütehassıl teessürlerine iştirak eyleriz.....*"[30]

Gazetelerde olduğu gibi Servet-i Fünun Dergisi'nde kaleme alınan yazıda da İmparator Fransuva Jozef'in ölümünden duyulan üzüntüye temas edilmiştir. Söz konusu yazıda; son günlerde imparatorun durumunun kötü olduğu, hayatı boyunca sayısız olaya şahitlik yapmış olan imparatorun devam eden Birinci Dünya Savaşı'nın sonucunu görmeye ömrü vefa etmediğine değinilmiştir. Yazıda ayrıca, tüm Osmanlı tebasının Avusturya- Macaristan halkının üzüntüsünü içtenlikle paylaştığı belirtilmiştir.

4.4.Türk Basını Ekseninde İmparator Fransuva Jozef'in Ölümünün Dış Basındaki Yankıları

21 Kasım 1916'da hayatını kaybeden yaşlı İmparator Fransuva Jozef'in ölümü başta Avusturya ve Macaristan halkı olmak üzere birçok halkta büyük bir üzüntüye neden olmuştur. Zira Türk basınında yer bulan yazılarda; İmparator Fransuva Jozef'in ölümü ile Avusturya- Macaristan'ın tümünde bayraklar siyah tül ile yarıya kadar indirilmiştir. İmparatorluk dâhilinde yayımlanan gazetler de siyah çerçeve içerisinde ve Fransuva Jozef'in resimleri eşliğinde makaleler kaleme almışlardır.[31]

Avusturya'da yayımlanan gazeteler; Viyana halkının imparator Jozef'in ateşinin yükseldiği haberini alması ile endişeye kapıldıklarını, imparatorun sağlığına kavuşması için dua ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte aynı gün, gece on bir sularında İmparator Jozef'in ölüm haberini alan Viyana halkının ilk başta bu habere inanmak istemediği de dile getirilmiştir. Avusturya basını; Avusturya halkının imparatoru "baba" olarak gördüklerini ve imparatorun ölümünden derin üzüntü yaşadıklarını, 68 yıldır ülkeyi yöneten İmparator Fransuva Jozef'in hayatını kaybetmesinden dolayı büyük bir üzüntü duyduklarını ve İmparator Jozef zamanında ülkede büyük inklapların yapıldığını beyan etmişlerdir. Avusturya gazeteleri ayrıca İmparator Jozef'in esas olarak savaştan değil, hep barıştan yana olduğunu ve imparatorun Birinci Dünya Savaşı'nı ilan ettiği zaman dahi sulh perverlikten ayrılmadığını yazmıştır.[32]

Fransuva Jozef, Avusturya'nın İmparatoru olmasının yanı sıra Macar halkının da kralı idi. Bu nedenle Macar basınında da İmparator Jozef'in ölümünü büyük bir teessür ile karşıladığı anlaşılmaktadır. Zira Macar gazeteleri kaybettikleri kralları nedeniyle büyük üzüntü duyduklarını

[29] " Avusturya İmparatoru'nun Vefatı", Tasvir-i Efkâr , 23 Kasım 1916,s.1.
[30]" Zaya-ı Azim" *Servet-i Fünun,* Cilt:52,Sayı:1327, 30 Kasım 1916,s.2.
[31] " Fransuva Jozef'in Son Demleri" *Sabah*, 26 Kasım 1916, s.2.
[32]" Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında- Viyana Ahalisinin Teessüratı", *Tasvir-i Efkâr*,24 Kasım 1916,s.1." İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı-Avusturya'da Teessürat" *Tanin*,26 Kasım 1916, s.2. "Fransuva Jozef'in Vefatından Sonra", *Tanin*, 26 Kasım 1916, s.1.
"Avusturya İmparatoru'nun Vefatı -Fransuva Jozef'in Son Saatleri-Viyana", *Tanin,* 24 Kasım 1916, s.1-2. "Fransuva Jozef'in Vefat-ı Tafsilatı-Avusturya'da Teessürat", İkdam, 24 Kasım 1916,s.1.

belirten yazılar kaleme almışlardır. Söz konusu gazeteler İmparator Jozef'in hasta iken bile sürekli çalıştığına ve Jozef'in sulha verdiği öneme dikkat çekmişlerdir. Macar basını kaleme aldığı yazılarda; İmparator Jozef'in ölüm haberinin gece saat on bire doğru duyulduğunu belirterek, derin üzüntü yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Macaristan'da yayınlanan gazetelerde ayrıca; imparatorun ölümü nedeniyle 22 Kasım 1916 günü ülke genelinde konser ve tiyatroların tatil edildiğine de yer vermişlerdir.[33]

Macaristan basının yanı sıra Bulgar basını da imparatar Jozef'in ölüm haberinden üzüntü duyduklarını belirten yazılar kaleme almıştır.[34] İtalyan basını da Fransuva Jozef'in ölüm haberine gazete sayfalarında yer vermiştir. Fransuva Jozef'in; şahsından, politikasından ve hükümdarlığına dair yazılar kaleme alan İtalyan basını, bazı yazılarında imparatorun ölümünün devam eden Birinci Dünya Savaşı'na olası etkilerinden de bahsetmiştir.[35]

4.5. İmparator Fransuva Jozef'in Ölümüne Müttefik Kimliklerin Yaklaşımı ve Taziye Telgrafları

Avusturya- Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in ölüm haberi Osmanlı Devleti'nin hükümet merkezi olan İstanbulda büyük bir yankıya sebep olmuştur. İmparatorun öldüğü bilgisi ilk olarak İstanbul'da bulunan Avusturya- Macaristan Murahhası Askerisi General Pomiankowski'ye sabah saatlerinde gönderilen bir telgraf ile iletilmiştir.[36]

İmparatorun ölüm haberi bilgisi Osmanlı Padişahı V. Mehmed Reşad'a da ulaştırılmıştır. Sultan Reşad aldığı haber üzerine oldukça üzülmüş ve Serkarin Tevfik Efendi'yi Avusturya Seferathanesi'ne göndererek taziyelerini iletmiştir.[37] Sultan Reşad'ın yanı sıra; Hariciye Nazırı Halil Bey, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, Nafia Nazırı Abbas Hilmi Paşa, Ticaret Nazırı Ahmed Nesimi Bey, Sadrazam Sait Halim Paşa, Meclis-i Ayan, Meclis-i Mebusan Reisleri ve azaları, mülkiye ve askeriyeden pek çok kişi de Avusturya Seferathanesi'ne giderek taziyede bulunmuştur.[38] Veliaht Vahdettin de tercümanlarından Refik Bey'i seferathaneye göndererek taziyelerini iletmiştir.[39] Bununla birlikte sadece devlet adamları değil, Osmanlı çatısı altında yaşayan Avusturya- Macar tebaasına mensup birçok kişi de seferathaneye giderek taziye dileklerinde bulunmuştur. İmparator Jozef'in ölümü nedeniyle matem göstergesi olarak İstanbul'daki gemilerde, limandaki vapur sancaklarında bulunan bayraklar yarıya indirilmiştir.[40]

Avusturya- Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in ölümü nedeniyle müttefik devlet adamlarının derin bir üzüntü yaşadıkları anlaşılmaktadır. Müttefik Osmanlı Devleti'nin padişahı Sultan V. Mehmed Reşad, İmparator Jozef'in ölümüden dolayı yeni imparator Şarl'a 23 Kasım 1916'da taziyelerini ilettiği iki telgraf göndermiştir. Söz konusu telgraflarda Osmanlı sultanı taziyelerini şu cümlelere iletmiştir;

" Sevgili amcan İmparator ve Kral "Fransuva Jozef" hazretlerinin dün akşam vuku-u vefatı ile duçar olduğum zayayı elimi zat-ı şahanelerinin müteessirene iş'ar eylerim. Zat-ı şevketsemat-ı cenab mülkanelerinin müteveffa hakkındaki hissiyat-ı hümayunlarına matlu bulunduğum cihetle giriftar olduğum mateme iştirak buyuracakları cezm ve itikadendim."

"Âmm-ı mükerremleri haşmetli İmparator ve Kral "Fransuva Jozef" hazretlerinin ufuluyle duçar oldukları zaya-ı elimi meşar oldukları taraf-ı imparatorluklarından keşide bulunan telgrafnameyi kemal-i hazin ve esefle aldım. Mensub oldukları hanedan-ı imaparator ve kralının duçar olduğu

[33] "İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Macar Gazeteleri Ne Diyor", *Sabah*, 26 Kasım 1916, s.2. "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı -Fransuva Jozef'in Son Saatleri-Peşte", *Tanin*, 24 Kasım 1916, s.1-2
[34] " İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı", Bulgaristan'ın Taziyatı, *Sabah*, 24 Kasım 1916, S.1.
[35] " İtalyan Matbuatının Lisanı" *Sabah* , 27 Kasım 1916, s.1.
[36] "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı- İlk Haberin Suret-i Virudu", *Tanin*, 24 Kasım 1916, s.1.
[37] " Avusturya İmparatoru'nun Vefatı- Taziyat-ı Şahane", *Tanin* , 24 Kasım 1916,s.1.
[38] " İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Şehrimizde Teessürat- Taziyatlar", *Sabah*, 24 Kasım 1916,s.1.
[39] "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı - Veliaht Hazretlerinin Taziyatları", *Tanin* , 24 Kasım 1916, s.1.
[40] "Avusturya İmparatoru'nun Vefatı - Matem Tezahüratı", *Tanin* , 24 Kasım 1916, s.1.

işbu matemden pek ziyade müteessir ve mütessif olduğumdan hissiyat-ı taziyatkâranemi kabul etmelerini ve elim-i teessür haşmetlerinden pek ziyade hissedâr bulunduğuma itimad eylemelerini zat-ı hükümdarlarından rica ederim.

Osmanlı Sultanı V. Mehmed Reşad'ın Şarl'a gönderdiği telgraflarda; Fransuva Jozef'in ölümü haberini büyük bir üzüntü ile karşıladığını, Avusturya- Macaristan'da yaşanan mateme kendisininde ortak olduğunu ifade etmiştir. Sultan Reşad'ın taziyelerine cevap olarak Avusturya-Macaristan İmparatoru Şarl'da 26 Kasım 1916'da bir telgraf kaleme almıştır. Söz konusu telgrafta imparator şu satırlara yer vermiştir;

"Zat-ı hazreti padişahilerinin teessürüme cidden iştirak buyurmuş olmalarından dolayı pek ziyade müteessirim. Pek kıymetdar olan işbu eser-i mevdetten dolayı ziyadesiyle müteessir olduğumu zat-ı hümayun-u mülukânelerine beyan eder ve teşekkürat-ı halisanem ile beraber en har ve samimi mutedmen kabul buyrulmasını rica eylerim"

İmparator Şarl, Sultan Reşad'a göndermiş olduğu telgrafta; Fransuva Jozef'in ölümünden dolayı yaşadıkları mateme padişahın ortak olmasından mutluluk duyduğunu belirterek padişaha teşekkürlerini sunmuştur.

Osmanlı Sultanı V. Mehmed Reşad'ın yanı sıra Osmanlı Sadrazamı Sait Halim Paşa'da Avusturya Meclisi Reisi'ne ve Peşte Kontu'na bir telgraf göndermiştir. Halim Paşa, 22 Kasım 1916 tarihli telgrafta taziyelerini şu satırlarla iletmiştir;

"*Zayayı pek ziyade mucib-i te'lim olan İmparator ve Kral "Fransuva Jozef "hazretlerinin milletinin ağuş-u muhabbet i'makesinden muhacereti ile Avusturya-Macaristan'ı bu kere duçar eylediği matem-i azim münasebetiyle hissiyat-ı samimiye-i taziyemkâranemi zat-ı esbelteneleriyle beraber Avusturya- Macar Hükümeti'ne iblağ eder ve Babıali'niin müttefik devletin hazin elimine samimiyetle iştirak eylemekte olduğuma itimad etmelerini rica eylerim."*[41]

Sadrazam Sait Halim Paşa gönderdiği telgrafta; Avusturya- Macaristan halkı tarafından sevilen İmparator Fransuva Jozef'in ölümünden dolayı yaşanan üzüntüye Osmanlı Hükümeti'nin de ortak olduğunu bildirmiştir. Sait Halim Paşa'ya cevaben Avusturya Başvekili tarafından 26 Kasım 1916 tarihli bir telgraf gönderilmiştir. Başvekil göndermiş olduğu telgrafta teşekkürlerini şu sözlerle beyan etmiştir;

"*Haşmetlü İmparator "Fransuva Jozef" hazretlerinin vuku-u vefatı münasebeti elimesiyle taraf-ı same-i sadaret-i penahilerinden Avusturya Hükümeti'ne beyan buyrulan samimi taziyetden pek ziyade müteessir olduk. En har teşekküratımı takdim ederim. Millet-i teciye-i Osmaniye'nin müteveffa-ı imparatorumuz hakkındaki muhabbet ve cenabı aliyeden hakkımızda izhar olunan asar-ı meveddet teessürümüzü pek ziyade tahfif etmiş ve hükümetin yedindeki samimi ve devamlı muadadatın bir zaman-ı cedidini teşkil eylemiştir."*

Avusturya Başvekili'nin gönderdiği telgrafta; İmparator Jozef'in ölümü nedeniyle kendilerine gönderilmiş olan taziye telgrafları dolayısıyla mutlu olduklarını belirterek teşekkürlerini sunmuştur. Başvekil telgrafta ayrıca, Osmanlı halkının da yaşanan kedere ortak olmasının yaşadıkları acıyı hafiflettiğini dile getirmiştir. Osmanlı Devleti Hariciye Nazırı Hali Bey de 22 Kasım 1916'da Avusturya- Macaristan Hariciye Nazırı'na taziyelerini ilettiği şu telgrafı göndermiştir;

"*Zaya-ı pek ziyade mucib-i te'lim olan İmpataor ve Kral hazretlerinin vuku-u vefat haberi kudret-i eserinden fevkâlade müteessir bulunan Hükümet-i Osmaniye hissiyat-ı samimiye-i taziyatkârenesinin Avusturya- Macaristan Hükümeti nezdinde tercümanı olmalarını ve müttefik devletin duçar olduğu mateme iştirak etmekte olduğuma itimad etmelerini zat-ı asilanelerinden ricaya acizlerini me'mur eylemişdir."*

Halil Bey gönderdiği telgrafta; Osmanlı Hükümeti'nin yaşanan kayıptan büyük bir üzüntü duyduğunu ve söz konusu mateme ortak olduklarını ifade etmiştir. Avusturya -Macaristan Hariciye Nazırı da Halil Bey'e Cevaben şu telgrafı göndermiştir;

"*İmparator ve Kral Fransuva Jozef hazretlerinin vefatı dolayısıyla Hükümet-i Seniyye'nin taziyelerinin iblağı hakkında keşide buyurmuş olduğunuz telgrafname-i devletlerinden pek müttehiz olarak müttefik imparatorluğun Avusturya- Macaristan Devleti'ne tari olan matem-i azimeye hissedâr olması hasebiyle hükümetin müşarileyhimin en samimi teşekküranenin iblağı için Hükümet-i Seniyye nezdinde tercüman olmasını zat-ı nezaretpenahilerinden rica eylerim."*

Avusturya- Macaristan Hariciye Nazırı'nın Halil Bey'e cevaben yazdığı telgrafta; İmparatorları Jozef'in ölümü nedeniyle gönderilen taziye telgrafından Avusturya Hükümeti'nin mutluluk duyduğunu belirtmiştir.[42]

Osmanlı Meclis-i Mebusan Reisi Hacı Adil Bey'de 25 Kasım 1916'da yapılan meclis görüşmelerine Fransuva Jozef'in ölümü nedeniyle imparatorun hatırasına hürmeten toplantının sona ermesini istemiştir. Söz konusu toplantıda Hacı Adil Bey şu cümlelere yer vermiştir;

"Efendilerim, müttefiklerimizden Avusturya ve Macar milletleri büyük bir acı, büyük bir felakete musab oldular, sevgili imparator ve krallarını kaybettiler.(Fransuva Jozef) hazretlerinin irtihali, Avusturya-Macaristan milletlerini dilhun ettiği gibi, millet-i Osmaniyeyi de müteessir ve mükedder eyledi. Biz bu teessür ve kederi millet-i Osmaniye'nin mümessilleri sıfatıyla kendi kalbimizde ve vicdanımızda hissediyoruz. Binaenaleyh, tensip buyurursanız, Avusturya ve Macaristan Meclis-i Mebusan'ın rüesasına kendi hiss-i elem ve musibetlerine millet-i Osmaniye namına iştirak ettiğimizi mübeyyin birer taziyet telgrafnamesi çekelim. Kezalik müteveffa-i müşarünileyh hazretlerine hürmeten ve hatıralarını tazizen ve Avusturya- Macar milletlerinin hissiyat-ı elemlerine iştirak ettiğimizi alenen izhar için, tensip buyursanız, müzakeremizi tatil edelim ve meclise nihayet verelim. Ruznamemiz aynı ruznamedir. Pazartesi günü saat 2'de inikad etmek üzere Meclisi tatil ediyorum."[43]

Avusturya Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in ölümünden üzüntü duyan Osmanlı Devleti'nin yanı sıra müttefik Almanya'nın da Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'na taziye telgrafları gönderdiği anlaşılmaktadır. Zira Almanya İmparatoru II. Wilhelm, 23 Kasım 1916'da yeni imparator Şarl'a şu telgrafı göndermiştir;

" Pek muhterem-i amcan *haşmetli Fransuva Jozef'in vefatından pek derin bir suretle müteessir olarak sena-i kalbi ve imak taziyelerimi beyan eylerim. Cenab-ı hakkın inayetiyle 68 sene gibi ender-i nasib olur bir devre-i hükümderata mazhar olan müteveffanın devre-i hükümeti, Avusturya-Macaristan tarihine, Avusturya- Macaristan akvamı için bir devre-i selamet suretinde kayd eyleyecektir. İmparator Fransuva Jozef'in vefatı ile Avusturya- Macar akvamı en büyük rabıta-ı itimad, en kalbi muhabbet ile merbut bulunduğu bir rehberi kaybetmiştir. Daha genç bir nesle mensup olan bizler, muhterem hükümdarın şahsında vezaifini hakikaten tacidârane bir surette ifa etmiş olan bir hükümdarın mezâye-i kezidesini görmeye alışmış idik. Almanya İmparatorluğu, İmparator Fransuva Jozef'in vefatı ile sadık bir müttefik kaybetmiştir. Bana gelince pek ziyade hürmet ettiğim ve beni bir peder muhabbetiyle sever bir dost kaybettim. Emsali görülmemiş olan en büyük cihan-ı şümul harb esnansında, son nefha-i hayatına kadar müttefikleri yanında kalmış olan bu hükümdarı Cenab-ı Hak âlem-i ebediyete intikal ettiler. Müteveffa harbin neticesini sulhun avdetini göremedi. Cenab-ı Hakkın hasenat ile pek zengin bir hayat bahş ettiği müteveffaya huzur ve sükûn idi. Selefi olan sana da bu kadar vahim bir devrede şu ağır yüke tahammül için mazhariyet ve kuvvet ihsan buyursun. Müteveffanın takdisatı sana ve akvama muayyen olsun. En samimi dualarımı, sadakate muhalesetlerımı sana takdim ederim."*

[42] "Taziyat ve Teşekkür", *Sabah*, 28 Kasım 1916, s.2.
[43] MMZC, D:3, C:1,İ.S:2, 12 Teşrinisani 1332(25 Kasım 1916), s.32-33.

Almanya İmparatoru Wilhelm, İmparator Şarl'a gönderdiği telgrafta; Fransuva Jozef'in ölümünden derin üzüntü duyduğunu, uzun yıllardır imparatorluğu yönetmiş olan Jozef'in ölümü ile Avusturya-Macar halkının rehberini kaybettğini belirtmiştir. Alman İmparator, kendisinin de güvenilir bir müttefikini ve dostunu kaybettiğini ifade etmiş ve Jozef'in devam eden Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu göremediğini dile getirmiştir.

Almanya İmparatoru'nun Şarl'a gönderdiği taziye telgrafına cevaben İmparator Şarl'da şu telgrafı göndermiştir;

"*Muhterem büyük amcam haşmetlü imparator ve kralın vefatı vuku bulduğu, beni, hanedan-ı erkânını şu sırada sen, aziz dostumun hakkında izhar ettiği asar-ı muhaleset beni pek mütehassıs kılmış ve tatlı bir teselli teşkil etmiştir. Samimi taziyetlerinden, seni orduca takdir eden müteveffa hakkında muhafaza ettiğin hakiki muhaleset ve mevtinden dolayı en samimi teşekküratımı kabul etmeni rica ediyorum. Senin ve müteveffanın ittifaka sadakati bu Harb-i Umumi esnasında gayr-i kabil metanetle tezahür etti. Dava-ı muhkimizin şanlı neticesine doğru olan tarik-i müşterekede müteveffanın hatırat ve takdisatı rehber olsun. Meveddet-i sadıka ve kemal samimiyetle ilsekarım."*[44]

Şarl, Alman İmparatoru Wilhelm'e cevaben yazdığı telgrafta; kendisine gönderilen telgraftan dolayı mutlu olduğunu, teselli bulduğunu ifade etmiş ve Wilhelm'e teşekkürlerini sunmuştur. İmparator II. Wilhelm Jozef'in ölümü nedeniyle ayrıca sarayında dört hafta matem tutulamasını emretmiş etmiş[45] ve Birinci Dünya Savaşı'nda mücadele eden askerler için de bir beyanname yayımlamıştır.[46]

Alman İmparatoru Wilhelm'in yanı sıra Almanya Hariciye Nazırı da Avusturya- Macaristan Hariciye Nazırı'na bir taziye telgrafı göndermiştir. Alman başvekil gönderdiği telgrafta; bütün Alman milletinin Avusturya ve Macaristan'ın matemine ortak olduğunu ve imparatorun şahsen kendisine karşı daima iyi davrandığından bahsetmiştir. Hariciye nazırı da başşvekile hitaben teşekkürlerini sunduğu bir telgraf göndermiştir. [47]

Tüm bunların yanı sıra müttefik bir diğer ülke Bulgaristan'ın da Avusturya- Macaristan İmparatorluğu'na taziye telgrafları gönderdiği anlaşılmaktadır. Zira 22 Kasım 1916 tarihinde Bulgar Reis-i Vükelası, Avusturya Hariciye Nazırı'na şu telgrafı göndermiştir;

"*Bulgaristan Hükümeti müttefik Avusturya- Macaristan Devleti'nin muhterem hükümdarı Fransuva Jozef hazretlerinin vefatı haber-i müse'mini derin bir teessür ile duymuştur. Bulgar Hükümeti'nin samimi taziyetlerini kabul etmenizi ricayla bütün Bulgaristan, Avusturya ve Macaristan'ın bu büyük matemine iştirak eylediğini beyan ederim*."

Bulgar reis, söz konusu telgrafta; Avusturya- Macaristan'ın yaşadığı büyük kayba ortak olduğunu belirtmiş ve nazırdan taziyelerini kabul etmelerini istemiştir.[48] İmparator Fransuva Jozef'in ölümü nedeniyle Bulgar- Sobranya Meclisi de matem alameti olarak görüşmelere ara verilmesine karar vermiştir.[49] Müttefik devletlerin dışında Papa XV. Benedictus da imparator Şarl'a bir telgraf göndererek taziye dileklerinde bulunmuştur.[50]

5. SONUÇ

Birinci Dünya Savaşı sürecinde, 21 Kasım 1916 tarihinde hayatını kaybeden Avusturya- Macaristan İmparatoru Fransuva Jozef'in ölümü kendi ülkesinin basının yanı sıra Türk basını da geniş yer bulmuştur. Zira çalışmaya kaynaklık eden ve Türk basının önemli isimleri olan; Servet-i Fünun Dergisi ile İkdam, Sabah, Tanin, Tercüman-ı Hakikat ve Tasvir-i Efkâr Gazeteleri'nden İmparator

---

[44] "İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- İki İmparator Beynninde" *Sabah*, 27 Kasım 1916, s.1.-2.
[45] " Alman Saray-ı Hükümdariyesinde Matem", *İkdam*, 26 Kasım 1916, s.1.
[46] " Almanya İmparatoru'nun Emirnamesi", *Sabah* , 27 Kasım 1916, s.2.
[47] "Fransuva Jozef'in Vefatından Sonra- Almanya" *Tanin* , 26 Kasım 1916, s.1.
[48] " Avusturya İmparatoru'nun Vefatı- Sofya", *Tanin* , 24 Kasım 1916, s.2.
[49] " Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında- Bulgar Meclis-i Mebusunda", *Tasvir-i Efkâr,* 24 Kasım 1916, s.1.
[50] " Avusturya'da- Papanın Taziyatı", *Sabah*, 1 Aralık 1916, s.2.

Fransuva Jozef'in ölümü ve sonrasında yaşananlara dair pek çok bilginin yer aldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki mezkûr dergi ve gazeteler; İmparator Fransuva Jozef'in ölüm haberini ilk sayfadan okurları ile paylaşmış ve imparatorun hayatı hakkında pek çok bilgiye yer vermişlerdir. Bununla birlikte yine söz konusu dergi ve gazetelerden; imparator Jozef'in ölmeden önceki sağlık durumuna, imparator için düzenlenen cenaze merasimine, müttefik devletlerin imparatorun ölümüne yaklaşımlarına ve imparatorun ölümünün dış basındaki yankılarına da ulaşmak mümkündür. Tüm bunların yanı sıra Türk basınından İmparator Fransuva jozefin ölümü dolayısıyla müttefik devlet adamlarının Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na gönderdiği taziye telgraflarına da ulaşmak mümkündür.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

BOA, Fon Kodu: İ.DUİT, D. No: 1, G. No: 172, (29/ 1/1335), 25 Kasım 1916.

MMZC, D:3, C:1,İ.S:2, 12 Teşrinisani 1332(25 Kasım 1916).

Süreli Yayınlar

"İmparator- Kral Fransuva Jozef'in Vefatı", *İkdam Gazetesi,* 23 Kasım 1916, s.1.

"Fransuva Jozef'in Vefat-ı Tafsilatı- Avusturya'da Teessürat", *İkdam Gazetesi*, 24 Kasım 1916,s.1.

"Fransuva Jozef", *İkdam Gazetesi,* 27 Kasım 1916,s.1.

"Alman Saray-ı Hükümdariyesinde Matem", *İkdam Gazetesi*, 26 Kasım 1916, s.1.

"Müteveffanın Tercüme-i Hâli", Sabah, 23 Kasım 1916

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Şehrimizde Teessürat- Taziyatlar", *Sabah Gazetesi,* 24 Kasım 1916,s.1.

"İmparatorun Suret-i Vefatı", *Sabah Gazetesi*, 25 Kasım 1916,s.1

" Fransuva Jozef'in Son Demleri" *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 1916, s.2.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Macar Gazeteleri Ne Diyor", *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 1916, s.2.

" Fransuva Jozef'in Son Demleri", *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 1916,s.2.

"İmparatorun Suret-i Vefatı", *Sabah Gazetesi*, 25 Kasım 1916,s.1

"İmparatorun Son Sözleri", *Sabah Gazetesi*, 25 Kasım 1916,s.1.

"Fransuva Jozef'in Vasiyetnamesi" *Sabah Gazetesi*, 26 Kasım 1916, s.2.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı", Hükümdar-ı Cedidin Beyannamesi, *Sabah Gazetesi,* 26 Kasım 1916, s.1.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Cenaze Merasimi Programı, *Sabah Gazetesi*, 27 Kasım 1916, s.2.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- İki İmparator Beynninde" *Sabah Gazetesi*, 27 Kasım 1916, s.1.-2.

"Almanya İmparatoru'nun Emirnamesi", *Sabah Gazetesi*, 27 Kasım 1916, s.2.

"Taziyat ve Teşekkür", *Sabah Gazetesi*, 28 Kasım 1916, s.2.

" Avusturya'da- Papanın Taziyatı", *Sabah Gazetesi*, 1 Aralık 1916, s.2.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı- Cenaze Merasimi", *Sabah Gazetesi*, 3 Aralık 1916, s.1.

"İmparator Fransuva Jozef'in Cenaze Merasimi", *Sabah Gazetesi*, 3 Aralık 1916, s.1

"İmparator Fransuva Jozef'in Cenaze Merasimi", *Sabah Gazetesi*, 3 Aralık 1916, s.2.

"Avusturya'da- Fransuva Jozef'in Naaşını Ziyaret", *Sabah Gazetesi*, 4 Aralık 1916, s.2.

"Teessür-ü Azim", *Sabah Gazetesi*, 23 Kasım 1916, s.1.

"İmparator Fransuva Jozef'in Vefatı", Bulgaristan'ın Taziyatı, *Sabah Gazetesi*, 24 Kasım 1916, S.1.

"İtalyan Matbuatının Lisanı" *Sabah Gazetesi,* 27 Kasım 1916, s.1.

"Avusturya İmparatoru'nun Vefatı", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, 23 Kasım 1916,s.1.

"Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, 24 Kasım 1916,s.1.

Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında-Etba Raporu", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*, 24 Kasım 1916, s.1.

"Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında- Bulgar Meclis-i Mebusunda", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi,* 24 Kasım 1916, s.1.

"Avusturya İmparatoru'nun Vefatı Etrafında- Viyana Ahalisinin Teessüratı", *Tasvir-i Efkâr Gazetesi*,24 Kasım 1916,s.1.

"İmparatorun Son Dakikaları", *Tercüman-ı Hakikat Gazetesi*, 22 Kasım 1916, s.1.

"Fransuva Jozef Hazretlerinin Vefatı", *Tercüman-ı Hakikât Gazetesi*, 22 Kasım 1916, s.1.

"Elim Bir Hadise" *Tercüman-ı Hakikât Gazetesi,* 23 Kasım 1916, s.1.

"Zaya-ı Azim" *Servet-i Fünun Dergisi,* Cilt:52,Sayı:1327, 30 Kasım 1916,s.2.

Tetkik Eserler

Armaoğlu, F.(1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarih (1789-1914)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Gündoğdu, A. (2016). "Büyük Harbe Giden Yol ve Dünya Dengeleri", Editör: Ümit Özdağ, *100. Yılında Birinci Dünya Savaşı,* Kripto Yayınları, Ankara.

Karbi, B.(2019). "Milliyetçilik Çağında Çok Uluslu İmparatorlukların Sonuna Doğru- Avusturya (-Macaristan) İmparatorğu'nun Dış Politikasının Ana Hatları: 1848- 1914", *Yeditepe Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Dergisi*, C.3, S.6, Temmuz, ss.56-72.

Kiste, J. V. D. (2005). *Emperor Francis Joseph: Life, Death and the Fall of the Habsburg Empire*, Sutton Publishing, United Kingdom.

Roberts, J.M.(2015). *Avrupa Tarihi*, Çev: Fethi Aytuna, İnklâp Kitabevi, İstanbul.

Sander, O. (2013). *Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e*, İmge Kitabevi, Ankara.

Uçarol, R. (1995). *Siyasi Tarih (1789-1994)*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

EKLER

اقدام

هرکسه صلاحدار شی اولور ، سیاسی ، علمی ، اقتصادی قورق اولمیه .

هل اقدامه : استانبولده باب عالی جادهسنده « اقدام » بورونده در .

تلفون نومرویی : استانبول ، ۱۷۹۷ — تلغراف آدرسی : استانبول ، اقدام

نومره ۷۱۰۵ — پنجشنبه — نسخهسی ۱۰ پارهدر — ۲۴ نجی سنه

۲۶ محرم ۱۳۳۵ — ۱۰ تشرین ثانی ۱۳۳۲ — ۲۳ تشرین ثانی طرزی ۱۹۱۶

استانبول : ولایات ایچون سنه‌لکی ۱۱۰ ، آلتی آیلغی ۶۰ غروشدر .

خارجه ایچون سنه‌لکی ۳۸ فرانق

اوچنجی سلطان محمد حضرتلرینک اوچنجی سنه‌سی ۱۳۱۲ سنهسی جمادی الاولسی ۱۰ نجی پازارتسی

امپراطور ـ قرال فرانسوا ـ ژوزه‌فك وفاتی

«دون صباح» آتکان قیمه بر تلغرامنه ۶۷ سنه‌سنده ، ۱۱ آی و ۱۹ کونده برق آوستریا امپراطورو و مجار قرال بولنان فرانسوا ـ ژوزف حضرتلرینك ۸۶ سنه ، ۳ آی ، ۳ کون عمر ایله‌قدمن سکره وفات ایتدیکی خبر مؤسفنی ویردیکنی یازمشدی . مشارالیه نوه‌سی کهدرلرانك کرك سن ، کرك تاریخ قهرمانلرندن ژوزف حضرتلرینك آوستریا و مجارستانك عصر اخیر قدرتی عاقلانه واستعدادی ، بر تکون اقوال ایله دیوست و منطقلرینك ماتمدار اولمقلری بیاسار ، بالخاصه بو مصیبت مطلوبه حیات و عهد عتید سلطانلرینه بك چوق وقوعاتك شاهدی اولمقلرندن . بونی بر موقعاتك ایتدیغم متوفی امپراطور حق‌ده بیك تکلیف ایله کرك اوروپا سیاستمدهکی کرك تملکلری

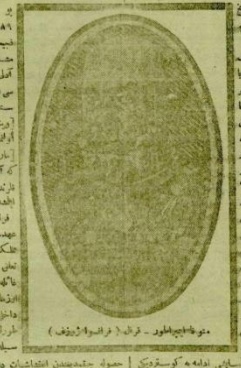

متوفی امپراطور ـ قرال (فرانسوا ـ ژوزف)

وقایعه ، صلح و اسایشی ادامه‌یه کوستردیکی غیرت ایله بعض تغیر و تبدل ایتدیغنی ، اکر اصاب مصیبتی اولمشدر سوندن برقماده وباه وبودا ـ پشته تخریب‌لری فرانسوا ـ ژوزف‌کی مدیریت عالی ، احترامی سعود ، نفوذ کی تمیزلندیغنه اجتناب ایدیر بر ذات بولونمه‌سه ایدی داخلی و خارجی بر چوق مشکلات مزمن بر حالی آساب ایدیدی ، متفی حکمدار ، زاده‌سیله طرفدار مسالمت ایدی .

بویله دکل بر حکمداری کاه ، استانبولدن طولانی آفاق کی بر رشته ایله اکسدیلرینه بر بولد بر لوند یدمز آوستریالیلر و مجارلر حیات سیاسیه لرینك ، واحترامی ، تقدیم ایدیر .

سحل رسمیه نظراً آوستریا امپراطوری ، (آوستروئی) مجار قرالی ، [بوهیا] ، [قالیتیا] ، [خرواتیا] ، [استلا] ، [ودنیا] ، [قالیتیا] ، [لودمیریا] ، [ایلیریا] و ـ اهل صلیب ـ قرالی آوستریا ، [هونغاریا] ، [ترانسیلوانیا] ، [هیمك ـ ترانسیلوانیا] ، [طوسکانا] ، [فرانقا] ، [سیلیزیا] ، [شیزیا] ، [بوکووینا] ، [دالماتیا] ، [قالیتیا] ، [لودومیا] ، [ایلیریا] ، [ترانسیلوانیا

نومرو ۹۷۰۶ [یکرمی سکزنجی سنه] ۲۶ محرم ۱۳۳۵ — پنجشنبه — ۱۰ تشرین ثانی ۱۳۳۲ — ۲۳ تشرین ثانی افرنجی ۱۹۱۶

صباح ۱۳۰۷

محل اداره‌سی
باب عالی جاده‌سنده ۷ نومرولی (مطبعهٔ مخصوصه) در
تلفون نومروسی : استانبول ٤١٤
امور اداره وغزته‌یه متعلق خصوصات ایچون مدیر مسئول آلکسان افندی‌یه مراجعت اولنور . مکاتیب واوراق وارده درج اولنسون اولنمسون اعاده ایدلمز .
منافع عمومیه‌یه متعلق وغزته‌نك مسلکنه موافق اوراق مع‌المنونیه درج اولنور .

محل اداره‌سی
باب عالی جاده‌سنده ۷ نومرولی (مطبعهٔ مخصوصه) در
تلغراف ادره‌سی : درسعادت « صباح »
استانبول وولایات ایچون بوسته اجرتیله برابر سنه‌لکی ۱۱۰ ، آلتی آیلغی ٦٠ غروشدر . ممالك اجنبیه ایچون سنه‌لکی ٤٠ ، آلتی آیلغی ۲۲ فرانقدر . برهفته اولکی نسخه‌لر ٥ غروشدر .
کوندیلن اوراق درج اولنمدیغی حالده اداره مسئول اولماز .

نسخه‌سی ۱۰ پاره‌در — هرکون نشر اولنور — نسخه‌سی ۱۰ پاره‌در

تاثر عظیم

التمش سکز سنه‌دنبری آوسترياك ، قرق طقوز سنه‌دنبری‌ده مجارستانك مقدراتی اداره ایتمکده بولنان آوستریا ومجارستان حکمدار محترمی فرانسوا ژوزف حضرتلرینك وفاتی خبری‌دون شهرمزده صاعقه آسا بر صورتده عکس انداز اولدی .

دوجار اولدیغی خفیف بر راحتسزلیکك زواله یوز طوتدیغی وبناءً علیه قریباً اکتساب برؤ تام اتمسی قویاً مأمول بولنسه‌یدی بر زمانده ورود ایدن وحد ذاتنده بك الیم اولان بو خبر یأس آورك محترم ایمپراطوروقرالك ضیاع ایدیسندن تولد ایتمسی پك طبیعی اولان تأثراتی بر قات دها تشدید ایتمشدر .

ایمپراطوروقرال فرانسوازژوزف حکمدارلرك الك مسعودی وعینی زمانده الك بدبختی ایدی .

عموجه‌سی برنجی فردیناندك ارتحالی ، ویدرینك حقوق سلطنتدن فراغتی اوزرینه هنوز اون سکز یاشنده ایکن صندالیٔ ایمپراطوری‌یه صاعد اولان « فرانسوازژوزف » جلوسنك دها ایلك سنی آماسنده بر چوق مشکلات فارشوسنده قالمش ، ویاخود بیله بر عصیان ظهور ایتمشدر . حتی‌ایتالیا ایتالیاده ، مجارستانده اختلالار وقوعه کلمش ، بروسیه ایتالیا ایله محاربه‌یه مجبوریت الویرمشدر . بووقایع صندالیٔ حکومتی اطرافنده مجتمع ملل واقوامك حضور ورفاهیتی ، ترقی وسعادتی عن صمیم آرزو ایتمکده ، بتون آمال ومساعیسنی یومقاصد علویه‌نك حصولنه حصر ایتمکده اولان ایمپراطور وقرالك قلبنی جداً متأثر ایدیوردی .

نه‌جمیع والیم نجلیلرندن که اوحلیم ومشفق حکمدارك تأثراتی یالکز بوسیاسی غوائل وآفاته منحصر قالمدی .

قرباشنی مکسیقاده قورشونه دیزدیلر . یکی ارکك ولادی اولان پرنس « رودولف » بادن قریبنده « مایرلینغ » ده اسرارانکیز بر صورتده وفات ایتدی . رفیقهٔ حیاتی ایمپراطوریچه « الیزابت » جنوره‌ده بر آنارشیستك خنجر بر امانته قربان اولدی . زوالی ایمپراطور اوزمان بو خبر نحیفی آلنجه فرط تأثرله آنجق « بوده‌می ؟ » دیه‌بیلمش ایدی . فقط بوهائله بیچاره ایمپراطورك صوك تأثری اولمیه‌جق ایمش ! حرب حاضرك سبب ظهوری اولان بوسنه سرای فاجعه‌سی‌ده اوبر محترمك قلبنی داغدار ایده‌جك ، اوکا پك آتشین کوزیاشلری دوکدیره‌جك ایمش !

فرانسوا ژوزف حضرتلرینك حیات خصوصیه‌سنی ، حیات سیاسیه‌سنی برمقاله‌یه صیغدیرمق ، اوصاف وخصائل عالیه‌سنی بویله برقاچ سطرله توصیف ایتمك عدیم‌الامکاندر .

پالکز شوقدرچق دیه‌جکزکه بوکون دغدغهٔ حیاتدن ، دغدغهٔ سلطنتدن بری ایتمش اولان اوحکمدار عالی تبار زیرادارهٔ حکمرانیسی التنده بولنان ملل واقوامك تام معناسی ایله بابالری ایدی . خیر خواه ، مشفق ، عالی جناب بر بابا‌سی ایدی . آوستریا قانون اساسیسنك ، مشروطیتك والد اکرمی‌ده اودر . بوندن طولایدرکه جلوس کونلرنده ، یکرمی بشنجی سنهٔ دوریهٔ سلطنتنده ، اللنجی سنهٔ دورهٔ سلطنتندم ، آوستریا ومجارستان داخلنده ساکن ملل واقوامك بلااستثنا کافه‌سی اوحترم ، اومبجل حکمدارحقنده‌کی احتساسات صداقت کسترانه‌لرینی نصل اظهار ایده‌جکلرینی بیله‌مزلردی . اوستریالیلر ، مجارلر ، لهلر ، چهلر ، خرواتلر ، سلاولر والحاصل بتون عناصر اوحترم حکمداری تبجیل وتوقیر ایدرلردی . امیزکه بوکون بتون اوستریا ومجارستان عمیق بر ماتم ایچنده‌در . او توجه ایمپراطورلغك ، قرالیتك هرطرفی حقیق بریاس وتلهف استیلا ایتمشدر . نصل ایتمسونکه بتون کائناتك ذاتنه ، حسیاتنه ، آمالنه ، افعالنه پرستشکار اولدیغی بروجود محترم شمدی ایدیاً افول ایتمشدر .

فرانسوا ژوزف حضرتلرینك ضیاع ایدیسی ایله آلمانیا ایمپراطوری پك معظم بریار وفاکارنی ، آلمانیا ایمپراطورلغی اتفاق منذنك - شمدیکی اتفاق مربعك - الك بیوك بررکنی ، آوستریاومجارستان ملل واقوامی پك محترم برحکمداری ، بتون عالم بشریت ومدنیت‌ده انسانیتك الك مبجل وغیور برخادم ذیشانی غائب ایدییور .

متوفی ایمپراطورك سیاست داخلیه وخارجیه‌جه قوردیغی امین اساسلر اوقدر متینلرکه خلفنك‌ده یوشامراهدن آیرلمیه‌جغی ، بوکونکی اتفاق مربعك کاکان باقی قاله‌جغی ، آوستریا ومجارستان ملل اقوامنك عین اساسات سلیمه‌یه توفیقاً ترقی ونکاملده ، رفاه ومسعودنده بر دوام اوله‌جغی شبهه‌دن وارسته ایسه‌ده ، علویت افکاری ، صفوت آمالی ، والحاصل من کل الوجوه بلند موقعی سایه‌سنده بتون جهان مدنیت نظرنده موقر اولان بو بیوك خادم انسانیت ومسالمتك ضیاع ایدیسی بتون جهانده بیوك بر بوشلق براقه‌جقدر !..

ص .

تقویم یومی

۲٦ محرم ۱۰ تشرین ثانی روزقاسم ۱٦

ظهر		عصر		اقشام اذانی		عشاء		طلوع شمس		امساك	
د	س	د	س	د	س	د	س	د	س	د	س
۷,۱٥		۰۹	٤٥	۱۲	۰۰	۰۱	۳٦			۱۲	۲۲
۱۱,٥٦		۰۲	۲٦	۰٤	٤۱	۰٦	۱۷			۵۳	

تبلیغ رسمی

۹ تشرین ثانی ۳۳۲ تاریخیله قرارکاه عمومیدن تبلیغ اولنمشدر :

۱ — دجله جبهه‌سنده طیاره‌مز مواضعمزك اوززنده طولاشان دشمن طیاره‌لرینی فراره مجبور ایتدی . بردشمن طیاره‌سنی یره ایفکه مجبور ایتدك ، دشمنك ایکی طیاره‌سی‌ده (شط) اوزرینه کلمدك بوجوارده‌کی اهالی‌یه بومیا آتمشدر .

۲ — ایران جبهه‌سنده (بیجار)ك اوتوز کیلومتره شرق شمالیسنده‌کی (مهر آباد) کوینه کیردك .

۳ — قافقاس جبهه‌سنده صاغ جناحده سکونت واردر . مرکز وصول جناحده دشمنك باصقینلرینی صایعاتله دفع ایتدك .

٤ — سائر جبهه‌لرده مهم وقعه اولمدی .

[ملی]

ایمپراطور فرانسوا ژوزه‌فك وفاتی

ویانه ۲۲ تشرین ثانی (م) — برمدتدنبری ناصلاح بولنان آوستریا - مجارستان حکمداری (فرانسوا ژوزف) دون کیجه ساعت طقوزده وفات ایلمشدر .

براین ۲۲ (م) — ایمپراطور فرانسوا ژوزف دون کیجه ساعت طقوزده (شونبروون) سراینده بلا اضطراب تکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایلمشدر .

شهرمزده تأثرات ، تعزیتلر

آوستریا - مجارستان حکمداری فرانسوا ژوزف حضرتلرینك وقوع وفاتی شهرمزده عمومی بر تأثر حصوله کتیرمشدر .

ذات حضرت پادشاهی ، حکمدار مشار الیه‌نك کیفیت وفاتندن خبردار اولنجه پك زیاده متأثر اولمش وسرقرین حضرت پادشاهی محمد توفیق بك افندی‌یی آوستریاسفارتخانه‌سنه اعزام بیوره‌رق سفیر مارکی پالاویچینی جنابلرینه بیان تعزیت ایلمشلردر .

خارجیه ناظری خلیل بك افندی حضرتلری‌ده سفارتخانه‌یه عزیمتله سفیر مارکی پالاویچینی جنابلرینه بیان تعزیت ایتمشدر .

وکلا واعیان ، مبعوثان ریسلری بك افندیلر حضراتیله اعیان ، مبعوثان اعضالرندن بعضلری ، رجال ملکیه وعسکریه‌دن پك چوق ذوات سفارتخانه‌یه عزیمتله بیان تعزیت ایلمکلری کبی شهرامیزی واستانبول والی وکیلی بدری بك افندی سفارتخانه‌یه عزیمتله استانبول اهالیسی نامنه ایفای واسعهٔ تعزیت ایتمشدر .

ایمپراطور حضرتلرینك وقوع وفاتی دون صباح شهرمزده شایع اولمسی اوزرینه آوستریا - مجار تبعه‌سی اماکن ومعازه‌لری بارالرینی علائم ماتم اولدرق یاری‌یه کشیده ایلمشلر وشهرمزده‌کی آوستریا - مجار تبعه‌سی ایمپراطورك وفاتی مناسبتیله سفارتخانه‌یه عزیمتله بیان تعزیت ایلمشلردر . بومناسبتله شهرمزده‌کی حربی قلعه‌لری ولیمانزده‌کی واپورلرده بارالرینی یاری‌یه کشیده ایتمشلردر .

شهرمزده‌کی سفرای اجنبیه ورؤسای روحانیه وکیلاری ومؤسسات مالیه ودرکتورلری سفارتخانه‌یه عزیمتله بیان تعزیت ایلمشلردر .

سفیرمز حسین حلمی پاشا حضرتلری حکومت عثمانیه نامنه آوستریا خارجیه اظارتی نزدنده بیان تعزیته مأمور بیوریلمشدر .

متوفانك ترجمهٔ حالی

ایمپراطور (فرانسوا ژوزف) ۱۸۳۰ سنه‌سی اغستوسنك ۱۸ نجی کونی ویانه‌ده تولد ایلمشدی . پدری آرشیدوق فرانسوا شارل ، والده‌سی‌ده باویه‌دا قرالك کریمه‌سی پرنسس صوفی ایدی .

والده‌سی تعلیم وتربیه‌یه صوك درجه هوسکار اولدیغندن فرانسوازژوزف یك مکمل برتحصیل کوردی . آوستریاده برمدتدنبری دوام ایدن قاریشقلغی کندیسی صندلی حکومته یالاشدیردی . عمجه‌سی برنجی فردیناند احوالك الجاآتیله استعفا ایجبوردیغنده بولنیوردی . پدری ایسه کندی حق حکمدارلیسندن فارغ اولیور ایدی . بوسببدن طولایی فرانسوا ژوزف ۱۸٤۸ سنه‌سنده اون سکز یاشنده بولندیغی حالده صندلیٔ حکومته جلوس ایدی . بوناده آوستریا افتشاشلر ایچنده بونالش قالمشدی . ویانه‌ده ایکی دفعه قیام واوغ بولش ومجارستانده آثار عصیان ظهور ایتمشدی . فرانسوا ژوزف صندلیٔ حکومته کچر کچمز برچوق برلرده یکیدن قاریشقلغی ظهور ایتدی . مجارستان ایمپراطور فرانسوا ژوزفی طاتیق ایستمیوردی . بوکا بناءً ۱۸٤۹ سنه‌سی نیسانك اون دردنده قوشوطك تحت ریاستنده اولدرق جمهوریت اعلان ایتدی . مع‌هذا فرانسوا ژوزف حضرتلری بصیرت ومتانتله حرکت ایلدی . کندیسی مجارستانه طاتلندیردی . داخل مملکتده ظهور ایدن قیام وعصیانلری کاملاً باصدیردقدن صوکره سلفنك غائب ایتمش اولدیغی بالجمله امتیازات حکمداریی استرداد ایلدی . ۱۸۵۱ سنه‌سنده براصلاحنامه نشر ایدرك بعدها وکلانك آنجق کندیسنه قارشی مسئول بولندیغی اعلان ایتدی . آز مدت صوکره اختلالدن اثر قالمدی .

ایمپراطور فرانسوا ژوزف ۱۸۵۱ سنه‌سندن اعتباراً سلفلرینك ۱۸٤۸ سنه‌سندن اول آلمانیاده احراز ایتمش اولدقلری نفوذ ونأثیری یکیدن الده ایتدی . شلزویغ - هولشتاین مسئله‌سیله دعالانه اشتغال ایتدی . متبوعنه قارشی عصیان ایتمش اولان هون قراناده‌وه‌لغی تحت انقیاده آلمق ایچون صوقیات عسکریه‌ده بولندی . ۱۸۵۲ سنه‌سی کانون اولنده برلینه اجرا ایلدیکی سیاحت نتیجه‌سی اولدرق بردت کندی ایله پروسیا قرالی آره‌سنده صمیمی بر ائتلاف حصوله کلدی . ۱۸۵۳ سنه‌سی شباطنك اون طقوزنده دخی آوستریا ایله پروسیا آره‌سنده برتجاوز عهدنامه‌سی عقد اولندی .

ایمپراطور فرانسوا ژوزف ۱۸٥٤ سنه‌سی نیسانك یکرمی دردنده دوق صاقسس دوبایه‌رك کریمه‌سی دوشس الیزابت ایله ازدواج ایلدی . بودرسم ازدواجی مناسباتیله لومباردیا - ونديك قطعه‌سنده جاری اولان ادارهٔ عرفیه‌یی الغا ایتدی . ایرتسی سنه اغستوسنك اون سکزنده‌ویانا ایله براتلاف عقد ایتدی . بوائتلاف

Ek 2: 23 Kasım 1916 Tarihli Sabah Gazetesi Örneği.

پنجشنبه: ٢٦ محرم ١٣٣٥، ١٠ تشرين ثانى ٣٣٢، ٢٣ تشرين ثانى افرنجى ٩١٦

اداره خانه: نورعثمانيه ده دائرهٔ مخصوصه. آدرس: استانبول، طنين. تلفون نومرسى ٥٤٧

اخطار: غزته‌يه خصوصات تحريريه‌سنه عائد اوراق هيئت تحريريه وامور اداريه متعلق مواد طنين اداره‌سنه كوندرله‌لر. درج اولونمايان اوراق اعاده ايدلمز.

طنين

تاريخ تاسيسى: ١٣٢٦—١٣٢٤ طقوزنجى سنه نومرو ٢٨٥٤

آبونه‌لر آى باشى ايله آيك اون بشنده ايدلير، هر آدرس تبديلى اوچ غروش اجرته تابعدر.

آبونه‌لر: ولايات ايچون سنه‌لك ١٠٠، آلتى آيلق ٦٠، اوچ آيلق ٣٠ آيلق اون غروشدر. ممالك اجنبيه ايچون سنه‌لك ١٨٠، آلتى آيلق ٩٥، اوچ آيلق ٥٢,١٠ غروشدر.

كرك استانبول، كرك ولايات ايچون نسخه‌سى (١٠) پاره‌در.

اسكى نسخه‌لر آى ايچنده (٢٠) ودها اسكيلرى (٤٠) پاره‌در.

سياسيات

يأسلى بر خبر

دونكى تلغرافلر بزه آوستريا ـ مجارستان حكمدارى فرانسوا ژوزف حضرتلرينك وفاتى خبرينى كتيردى. متفقمز آوستريا ـ مجارستانك اوغرادقلرى بو بويوك ضياع مملكتمزك هر كوشه‌سنده حقيقى بر تأثر حاصل ايده‌جك، بن صنف خلق مشترك بر سلاح مجادله‌سنده بولونديغمز صيره‌ده محترم بر متفق حكمدارينك آرامزدن اكسيلمه‌سى درين اسفلرله تلقى ايله‌جكدر. آوستريا ومجار متفقلرمزه الك حار وصميمى بر حسله تعزيه‌لر عرض ايده‌رز.

ايمپراطورك وفاتى يأسلى بر خبر ديه تلقى ايتمه‌مزه آوستريا ـ مجارستانك اولان مناسبتمزك بوكونكى شكلى سبب اولمليدر. ايمپراطور فرانسواژوزف بزم ايچون بالكز متفق مملكتك ايمپراطور وقرالى ويوكسك موقعى نقطه‌نظرندن دكل، انسانلر تعظيم بر حكمدار دكلدى. هر شيدن اول رحيم وشفيق قلبى بويوك بر انساندى. او نادر انسانلردن كه حؤكمرانده حرمت ومحبتدن بشقه برحس انسانه‌مك امكانسزدر. كرك آوستريا ـ مجارستانك داخلنده وكرك اجنبى مملكتلرنده، الاسندلى اختلاف وخصومت ساعتلرنده بيله فرانسواژوزفك نامى هردرلو مناقشه‌لردن، اعتراضلردن خارج طوتيلور وحقيقى بر حرمتله ياد اولنوردى. هردرلو احترامات، سايه‌سنده اونك شخصيتى قارشوسنده اريبوب كيدردى. آوستريا ومجارستانك مختلف عنصرلرينه منسوب تبعه‌سنك عمومى يأسلى ايمپراطورلرينى بر بابا محبتيله سورر، هپ اونك اوستنه تيترر دى. ديه‌بيلير كه بومشترك محبت آوستريا ومجارستان اهاليسى آره‌سنده‌كى رابطه‌لرك الك قوتليلرندن برينى تشكيل ايديبوردى.

ايمپراطور فرانسواژوزفه قارشى هر طرفده بويله توجهكارانه حسلر بسانه‌سنه، مشارالييك علو اخلاقدن، درلو درلو مرينلرندن بشقه سفنك، كچيرديكى وقعه‌لرك واوغرادقلرى عائله فلاكتلرينك ده دخلى واردر. ايمپراطور ١٨٣٠ سنه‌سنده تولد ايتديكنه كوره وفاتى زمانده سكسان آلتى ياشنده ايدى. بويله اولديغى حالده حياتنك صوك كونه قدر قوهٔ بدنيه وعقليه‌سنى محافظه ايتمش وحكومتك ايشلريله دائمى بر صورتده مشغول اولمشدر. مشار اليه ١٨٤٨ سنه‌سنده هنوز اون سكز ياشنده ايكن تخته چيقمشدر. ديمك كه ٦٨ سنه‌لك اوزون بر مدت آوستريا ـ مجارستان دولتك باشنده بولونمشدر. بو مدت ظرفنده آوستريا ـ مجارستان بك چوق وقعه‌لر وتحولر كچيرمشدر. دفعه‌لرله داخلاً سياسى عصيان واغتشاشلر وقوع بولمش، ايمپراطورك صلح محبتنه رغماً مكرراً محاربه‌لره كيريشلمشدر. بو محاربه‌لر نتيجه‌سنده آوستريا ـ مجارستان بر قسم اراضيسنى غائب ايتمشدر. شو رامى وارك بو اراضى ضياعى نتيجه‌سنده، رائحا جنوب حدودلرينى داخلى وخارجى تهلكه‌لر ونعرضلره قارشى مدافعه مجبوريتنده بولونان وبشقه شيلره ايكنجى درجه‌ده اهميت ويرن بر حكومت عسكريه قالمقدن قورتلمش وداخلاً قوتلنمشدر. ايمپراطور فرانسوا ژوزفك زمان حكومتنده آوستريا ـ مجارستانك داخلاً مظهر اولديغى عمران وترقى واهاليسنك كسب ايتديكى رفاه وثروت شايان دقت بر درجه‌ده‌در. آرتق تاريخچه عائد بولونان فرانسوا ژوزف دورهٔ حكومتنك صفت مميزه‌سى، بوداخلى رفاه وترقى اولاجقدر.

ياشلى ايمپراطورك ٦٨ سنه‌لك بر حكومتدن صوكره كريه ميراث براقديغى آوستريا ـ مجارستان، احوال وشرائط داخليه‌سنده‌كى مشكلات نظردقه آلنمق شرطيله دنيانك الك ايى اداره ايديلن مملكتلرندن برى عد ايديله‌بيلير. بو ٦٨ سنه ظرفنده اداره ماكنه‌سى موجود اختلاف سببلرينى كيتدكجه تخفيف ايده‌جك مكمليته ايصال ايدلمش، معارف سريع بر صورتده ايلرى كيتمش، حيات اقتصاديه يك موافق بر صورتده تنظيم ايدلمش، درلو درلو تشكيلات ومؤسسات اجتماعيه وجوده كتيرلمشدر. لسان، دين، جنس وعرق جهتيله آره‌لرنده درلو درلو ياشه‌نلقلر بولونان ووضعيت عدديه وتاريخيه‌لرى اعتباريله بالكز برينك حاكم موقعنه كچمه‌سنه امكان اولمايان مختلف عنصرلر آره‌سنده بلكه كنديلرى بيله فرقه وارمادن صيق بر سياسى واقتصادى تساندحصول بولمشدر. آوستريا ـ مجارستان بوكون هر بر جزئنك ديكرينه مربوط ومحتاج بولونديغى برعضويت حالنده‌در. اهاليسنده احتياجك آرالرندن برچوقلرينك اعتراف ايتمه‌جكلرى بولده يكى بر وطنپرورلك ومر بوطيت متقابله حسى واردر. بونك ايچون دشمن مملكتلرنده سطحى دوشونانلر وهر طرفده يكى برخلاص قپوسى آرايانلر طرفندن بسلنه‌جك اميدلره جواب اوله‌رق ديه‌بيليرز كه ايمپراطور فرانسوا ژوزفك وفاتى بالطبع تبعه‌سى آره‌سنده بويوك بر تأثر حصوله كتيره‌جك، فقط زمان حكومتده آوستريا ـ مجارستانده وجود بولان احوال وشرائط بنيهٔ مملكتك كرك حرب زمانده كرك حربدن صوكره الك خفيف بر صورتده بيله صارصيلماسنى موجب حادثاتك وقوعى احتمالى هر وقت ايچون برطرف ايتمشدر. متوفى ايمپراطورك حكمدارلق حياتى آوستريا ايچون اداريء، اقتصادى واجتماعى نقطهٔ نظردن بو درجه قيمتلى بر تكامل احتوا ايتديكى حالده عائله حياتى آجيقلى فلاكت سلسله‌لريله دولودر. يك سوديكى اوغلى آرشيدوق رودولف ١٨٨٩ سنه‌سنده انتحار ايتمش، زوجه‌سى ايمپراطوريچه اليزابت ١٨٩٨ده آنارشيستلر طرفندن قتل اولونمش، نهايت آخر عمرنده‌ده ولى‌عهد آرشيدوق فردينانڈ سراى بوسنه فاجعه‌سنه قربان اولمشدر. ياشلى ايمپراطور، بوندن سوكره باشلايان جهان حربنك الك كورولتولى دوره‌لرينى كورمش، فقط مع التأسف صوكنى ادراك ايتمدن وفاتى وقوع بولمشدر.

تبليغ رسمى

٩ تشرين ثانى ٣٣٢ تاريخله قرارگاه عموميدن تبليغ اولنمشدر:

١ — دجله جبهه‌سنده طياره‌مز مواضعمزك اوزرنده طولاشان دشمن طياره‌لرينى فراره مجبور ايتدى. بر دشمن طياره‌سنى يره اينمكه مجبور ايتدك. دشمنك ايكى طياره‌سى ده (شط) اوزرينه كله‌رك بوجوارده‌كى اهالى‌يه بومبا آتمشدر.

٢ — ايران جبهه‌سنده [بجار] ك اوتوز كيلو متره شرقى شماليسنده‌كى [مهرآباد] كوينه كيردك.

٣ — قافقاس جبهه‌سنده صاغ جناحده دشمنك ياصقيلرينى ضايعاتله دفع ايتدك.

٤ — سائر جبهه‌لرده مهم وقعه اولمدى. « ملى »

آوستريا ايمپراطورينك وفاتى

متفقمز آوستريا ـ مجارستانك عصرديده وتجربه‌كار حكمدار معظم ومحترمى برنجى فرانسوا ژوزف حضرتلرينك وفاتى خبر مؤسفى بزه دونكى تلغرافلر ايصال ايتمش وبوتون عثمانلى ملتى متأثر ايدن بوالم خبر هر طرفده صادق وصميمى متفقه‌زه قارشى پرورده اولونان حسيات مخادمت ومودت نظاهراتنه سبب ويرمش، بوتون عثمانليلر بوتون بوركلريله آوستريا ـ مجار قرداشلرينك ماتمنه اشتراك ايلمشدر.

تعزيت شاهانه — ذات حضرت پادشاهى بو مؤسف اونحالى استحضار ايتمكلرى اوزرينه سر فرين حضرت شهريارى محمد توفيق بكى آوستريا ـ مجارستان سفارتخانه‌سنه اعزام بويورمشلردر. محمد توفيق بك آوستريا ـ مجارستان سفيرى مارك پاللاويچينى جنابلرينه تأثرات وحسيات تعزيتكارانهٔ ملوكانه‌يى بيان وتبليغ ايتمشدر.

§ ولى‌عهد حضرتلرينك تعزيتلرى — ولى‌عهد سلطنت دولتلو نجابتلو وحيدالدين افندى حضرتلرى متوفى ايمپراطور حضرتلرينك وفاتى مناسبتيله نرجانلرى رفيقى بكى آوستريا سفارتخانه‌سنه بالاعزام بيان تأثر وتعزيت ايلمشلردر.

§ سفارتك تعزيتلرى — شهر بزده بولنان سفرا آوستريا ـ مجارستان سفارتخانه‌سنه عزيمله سفير مارك پاللاويچينى جنابلرينه بيان تعزيت ايتمشلردر.

§ ايلك خبرك صورت ورودى — ايمپراطور (فرانسوا ژوزف) حضرتلرينك خبر وفاتى آوستريا ـ مجارستانك هر شخص عسكريسى جنرال (پوپاتفووسكى) يه دون صباح بدى بوجوقده كان برتلمز تلغرافى خبريله شايع اولمشدر. خبرك درحال تعاقل رسيده‌ده دوبولس اوزرينه برچوق ذوات جنرال زيارته باشلامشدر. ولا آميرال (سوشون) پاشا كيتمشدر. آوستريا سفارتخانه‌سنه دخى براى تعزيت كيدنلر اولمشدر. زيارتچيلرك بعضلرى بالذات بيان تعزيت ايتمشلر بعضلرى ده ليسته‌يه اسملرينى قيد ايلمشلردر.

§ ماتم تظاهراتى — آوستريا ايمپراطورى فرانسوا ژوزف حضرتلرينك وفاتلرندن دولايى كرك سفائن وكرك مواقع مهمه‌ده‌كى سنجاق ديرلكلرينه بايراقلر علامت ماتم اولق اوزره ياريه قدر كشيده ايدلمشدر.

* * *

يومؤسف حادثه حقنده دون آلنان تلغرافنامه‌لر بروجه آتيدر:

برلين، ٢٢ تشرين ثانى (م.آ.) — ايمپراطور فرانسوا ژوزف دون كيجه ساعت طقوزده (شونبرون) سرايننده بلا اضطراب تكميل انفاس معدودهٔ حيات ايلمشدر.

§ برلين، ٢١ (م.آ.) — ايمپراطور (فرانسواژوزف) نك احوال صحيه‌سى حقنده ٢٠ تشرين ثانى تاريخله نشر اولنان راپورده:

كيجه‌لين صاغ طرف رئه‌ده محدود مقداردە التهاب ظهوره كلشدر. فقط نزله ثابت برحالده بولنيور. صباحلين درجهٔ حرارت ٣٨ وآقشام اوزرى ٣٧,٨ درجه ايدى. قلبك حركاتى ايدر. نفس منتظم وساكتانه‌در. اشيا جزئيدر. ايمپراطور بوتون كون يتانده‌يانمش وآقشامه قدر امور دولت ايله اشتغال ايله نزوينه بعض زواری قبول ايلمشدر.

* * *

متوفاى محترمك مختصر ترجمهٔ حالى

متوفى ايمپراطور فرانسوا ژوزف حضرتلرى ١٨٣٠ سنه‌سى آغستوسنك اون سكزنده ويانه جوارنده‌كى (شونبرون) سرايننده تولد ايتمشدر. پدرى ايمپراطور ايكنجى فرانسوانك ايكنجى اوغلى آرشيدوق فرانسوا ـ شارل ووالده‌سى برنسس صوفى ايدى. ايمپراطورك تعليم وتربيه‌سى ايچلرنده مير آلاى (فون هاوسلوب) ده اولديغى حالده الك معتبر معلملرك معاونلرله قونت (هانرى بوميل) وقونت (قوروينى) درعهده ايشلمشدر.

فرانسوا ژوزف، عموجه‌سى برنجى فرديناندك ترك سلطنت ايلمسى وپدرينك‌ده حقوق حكمدارىسندن فراغت ايلمسى اوزرينه ١٨٤٨ سنه‌سنده ايمپراطور اولمشدى. فقودى سنه‌سنده ايتاليا ايله محاربه ايچنده مجبور اولمش وجنرال (راده‌چكى) نك اوماندانى آلتنده‌كى آوستريا عسكرلرى ايتاليانى مغلوب ايتمشدى.

١٨٥٤ سنه‌سنده بابرا دوقلرندن (ماقس) نك كريه‌سى برنسس آلزابت ايله عقد ازدواج ايلمشدى. بو ازدواجدن آرشيدوقى (رودولف) اسمنده‌براوغلى، آرشيدوشس (صوفى)، (ايكى ياشنده‌وفات ايتمشدر.)، (ژيزيل) و (ماری والدری) اسمنده اوچ قيزى اولمشدى. كنج ايمپراطور تحت تابعيتنده‌كى ماداره حريت وقانون اساسى‌يى بخش ايتدكدن سوكره بوحقوق ١٨٦١ سنه‌سنده اكمال ايتمشدر. ايمپراطور پارلمنتوى بر نطق افتتاحى ايله بالذات كشاد ايلمش وحراداتى برصورتده آلقشلامشدى.

Ek 3: 23 Kasım 1916 Tarihli Tanin Gazetesi Örneği

نومرو ۱۲۸۳۸
برمحرری : آغا اوغلی احمد
هرکون آقشامنری نشر اولنور اسلام وتورك غزته‌سیدر
اداره‌خانه : باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده‌سنده
تلفون نومروسی : ۱۹۷۵ استانبول
خصوصات تحریریه وادارهٔ ایچون صاحب امتیاز نامنه مراجعت اولنور

ترجمان حقیقت
۱۲۹٤

چهارشنبه — ۲۵ محرم ۱۳۳٤
۹ تشرین ثانی سنه ۱۳۳۲ و ۲۲ تشرین ثانی ۱۹۱٦
شرائط اشتراك : استانبول ایچون سنه‌لکی ۱۰۰ غروشدر
ولایات ایچون سنه‌لکی ۹۰ ، آلتی آیلی ۵۰ ، برآیلی ۱٤ غروشدر
ممالك اجنبیه ایچون سنه‌لکی ۱٦۵ وآلتی آیلی ۸۵ غروشدر
اعلانات ایچون اداره‌خانه‌مزه مراجعت ایدلیلر

سیاسیات

رومانیانك صوك كونلری وروسیه

متفقین آلمان ـ آوستریا مجارستان اردولری ترانسیلوانیانك طاغلق منطقه‌سنی چیتین محاربه‌لردن صوکرا مرور ایده‌رك اغلاقی اووه‌سنه کیرمکه موفق اولدیلر . بوندن صوکرا آرتق رومانیانی قورتاره‌جق هیچ بر مانعه قالمدی . اردولری پارچه‌لنه‌رق دوبریجه‌نك یاماقلقلرنده بولونان قسمی کیلیش اورشووانك جوارنده سرسریانه طولاشمه‌یه احتیاج وضرورت ایچنده محو اولمه‌یه محکومدر . قوماندا امرنده ، ارزاق ومهمات تهیه‌سنده بیوك بر پریشانلغه معروض قالان اردونك دیکر اقسامی ایسه ، آرتق هیچ بر جدی مقاومته مستعد دکلدر . بکرش واغلاق قورتارمجق برقوت غیرمتصوردر . طونه‌نك دیکر طرفندن بو صورتله صیقیشدیریلان رومانیا حاومتی واردوسی اولسه‌اولسه ، روسیه‌نك ایچلرینه چکیله‌رك اوزادن بلچیقا وضرب حکومتلری اردولری کبی ابراز حیات ایتمه‌یه چالیشه‌جقلردر .

نه غریب وعبرت آمیز بر منظره ! اتفاق تسویلاتنه قاپیلان بتون کوچك دولتلر عینی طالعه ، عینی فلاکته معروض قالیورلر . بونری ایلری سوره‌رك کندی منفعتلری یولنده قربان ایدنلر ، اولنری قورتارمق ایچون هیچ بر جدی تشبثده بولنیورلر . پارس ولوندره مطبوعاتنك وقتیله رومانیا حقنده قوپارد‌قلری فریادلره قارشی فرانسز وانکلیز حکومت آدملری « ممکن اولان هرنوع تدبیرلرك اتخاذ ایدلش اولدیغنی » بالاپروازانه ادعا ایدوب طوریورلردی . فقط بوتدبیرلرك نه‌دن عبارت اولدیغنی نه فرانسز وانکلیز مطبوعاتنده اوکرنه‌رك ، بر مستریح اولیوردق . زیرا رومانیا ایچون یکانه مواصله طریقی اولان روسیه‌نك آلتونه آلتنده بولندیغندن ، فرانسز وانکلیزلر رومانیانك امدادینه بر قاچ دوزینه باطله طوپچی کوندرمکدن باشقه‌برشی یاپمجق موقعده بولنمیورلردی .

بتون امید روسیه‌ده ایدی ، فرانسز وانکلیز غزته‌لری مأیوسانه بر هیجانله روسیه‌یه خطاب ایده‌رك سریع وکلیتلی بر اردو نك رومانیا امدادینه کوندرلمسنی استرحام ایدیوریلردی وحتی بعض فرانسز غزته‌لری روسیه‌یه غالیچیا سفرندن واز کچمسی وغالیچیاده‌کی روس اردوسنك رومانیایه کوندرلمسنی طلب ایدیوریلردی .

حالبوکه ، ایشته رومانیا وقوعاتی روسیه‌نك نه‌قدر پریشان وبیتاب بر حاله اولدیغنی هرشیدن بارز برصورتده میدانه چیقاردی . غالیچیاده‌کی روس اردوسنك رومانیایه کوندرلمی تکلیفی ، روسیه ایچون اصلا قبول ایدیله‌مجك برتکلیف ملایطاقدی . خصوصی بر اردو کوندرمك ایسه ، روسیه ایچون غیرممکندی . زیرا روسیه‌ده آرتق نه تفنك ونه‌ده مهمات قالمشدر .

آوقانزلده واقع اولان اغلاق ایسه ، روس حربیه ناظرینك‌ده دیدیکی کبی روسیه‌نك شمدی‌یه قدر معروض قالمش اولدیغی فلاکتلرك الیوکیدر . زیرا یازموسنده کوچ بلا ویك‌درلو زحمتلرایله ، قیش سفری ایچون آوقانزل لیمانده ادخار ایدلمش اولان بتون مهمات ، برهوا اولدی . بوحادثه روسیه‌یی عظیم برفلاکت قارشیسنده بولندیردی وبوفلاکتك الیقین زمانده باشلایه‌جغنه قانعز .

بو شرائط ایچنده روسیه ایچون رومانیایه جدی بر معاونت ابراز ایتمك امکان خارجنده ایدی . ذاتاً روسیه‌نك دوبریجه ساحه‌سنه کوندرمش اولدیغی اردونك قدر بحرکز ، قدر بیتاب اولدیغی حادثاته تعین ایتدی . حقیقت حاله روسیه بو قیش ایچون کندی سلامتی رومانیانك معاونتندن بکلیوردی . روسلر ، رومنلرك هیچ اولمزسه یازه قدر آلمان ـ آوستریا اردولریی طوته‌جقلرینی ، اونلری اویالایه‌جقلرینی فرض ایتمشلردی . آوقانزلده‌کی مهماتك ایسه ، روس اردوسنی یه عینی مدت اتماسنده اداره ایلیه‌جکدی .

فقط بتون بو بلالر آلت اوست اولدی . رومانیا اردوسی تار ومار اولدیغی کبی مهماتی‌ده آوقانزلده برهوا اولدی . رومانیانك محاربه‌یه مداخله‌سی روسیه ایچون ، فلاکت شکلی آلدی . اغلاق اووه‌سنه ایتش اولان آلمان ـ آوستریا مجارستان اردولری ایله دوبریجه‌ده‌کی متفق اردولرك آرتق رومانیانك ایشی بك جابوق بیتیره‌جکلری و اوندن صوکراده بسارابیا ، اوده‌سا و قره دکزك شمال غربی ساحللرینی تحت تهدیده آله‌جقلری بدیهیدر . مهمات وارزاقدن محروم اولان روسیه ایچون ، خط حرب برقاچ یوز کیلو متره توسع ایلیه‌جکدر . روسیه بو کونکی حالی ایله بوکا تاصل مقابله ایده‌بیله‌جکمدر ؟

خلاصه اتلاف زمرمسی قورتارمجق ، اوکا عظیم موفقیتلر تأمین ایلیه‌جك رومانیا ، کندی ایله برابر روسیه‌یی قطعی انقراض وسقوطه سوروکله‌مکه‌دورکه انشاالله الك قریب بونك آثار فعلیه وبارزه‌سنی کورمکله دلشاد اولمه‌جغز .

آغا اوغلی احمد

قرایووانك ضبطی

برلین ، ۲۱ تشرین ثانی [ب . آ] — (رسمیدر) صوم منطقه‌سنده ، کشیف بر سیس حکمفرمادر . بوکون محاربه فعالیتی دها ضعیفدر .

اغلاقده قرایووا شهری ضبط ایدلمشدر .

فرانسوا ژوزف حضرتلرینك وفاتی

ویانه ، ۲۱ تشرین ثانی [ق] — ایمپراطور فرانسوا ژوزف حضرتلری بوآقشام ساعت‌طقوزده شونبرون سرایندە بلا اضطراب وفات ایلمشدر .

خبروفاتی کمال تأثرله یازدیغمز ایمپراطور وقرال فرانسوا ژوزف حضرتلری ویانه‌ده ۱۸۳۰ تاریخنده تولد ایدوب ۱۸٤۸ ده آوستریا تختنه جلوس ایتمشدر .

مشارالیه عمومیه‌سی فردیناندك یرینه تخته چیقدیغی وقت مملکت عظیم بربحران ایچنده ایدی . بیوك بر کیاسته مملکتی اداره ایدرك داخلی انتظامك تأمینه اوکنی آلمش وزیر اداره‌سنده‌کی مختلف ملیتلره خصوصی اداره‌لر بخش ایتمش ایدی . وفاتلرندن اولده غالیچیایه خصوصی برتشکیلات ویرمکده وعد ایتمشلردی .

مشارالیهك حیات خصوصیه‌سی حیات سیاسیه‌سی قدر مسعود اولامشدر . اوزون سلطنتی اثناسنده حرمنی ، اوغلنی وبرچوق اقربای غائب ایتمشدر .

ایمپراطور حضرتلرینك وفاتندن طولایی آوستریا ـ مجارستانه صمیمی تعزیتلرمزی تقدیم ایدرایکن بوکیریشدیکمز محادله‌ده متفقلری ایله برلکده موفقیت نهائیه‌یی استحصال ایتمکی تمنی ایلرز .

آلمان تحت البحرینك فعالیتی

برلین ، ۲۱ تشرین ثانی [ق] — برآلمان تحت البحری تشرین ثانینك اون دردنده انکلتره قناله‌سنده اثناب احتماله کوره (آرق) وباخود (سپاهی) سیسیتیسنده بر فرانسز طوربیدو محربنی باطیرمشدر . عینی تحت البحر ، آلتی دشمن تجارت واپوری ایله فرانسه حکومتنه مهمات حربیه نقل ایلمکده بولنان « تولوارغ » نامنده‌کی نورومج واپوریني‌ده باطیرمشدر .

له استیلای وروسیه‌نك پروتستوسی

استقهولم ، ۱٦ تشرین ثانی [ق] — پترسبورغ تلغراف آژانسی اخبار ایدییور : روس سفیرلری بژدارینه مأمور بولندقلری حکومتلره آتیده‌کی پروتستو نامه‌یی ویرمکه مأمور ایدیلمشلردر . حکومت متبوعه‌م طرفندن ذات عالیلرینه تبلیغات آتیده بولونمه مأمور ایدلدم . وارشووا وله بلنده‌کی آلمان وآوستریا ـ مجار مأمورین عسکریه‌سی ، حقوق دولی چیکنه‌یه‌رك فیا بعد بولونیاده‌کی روس اراضیسنده آیری بر حکومت تشکیل ایله‌مسی ایجاب ایتدیکی حقنده بر بیانامه نشر ایتمشلردر . روسیه حکومتی ، آلمانیا ایله آوستریا ـ مجارستانك وضع امضا ایله‌مش اولدقلری معاهدات بین الملله قارشی برتجاوز تشکیل ایدن بومعامله‌یی پروتستو ایده‌رك کلی‌لیکن تافی ایلمکده بولندیغنی بیان ایدر . له دولتی اراضیسنك روس ایمپراطورلغنك بر جزء لاینفکی تشکیل ایلمکدن خالی قلیه‌جغنی وله اهالیسنك متبوع مفخمه وبرمش اولدقلری صداقت یمینی ایله روسیه‌یه مربوط اولدقلرینی علاوه ایدرم .

وقایع حربیه

روس جبهه‌سنده‌کی محاربه بتون معناسیله عطالته دوچار اولمشدر . دوبریجه مغلوبیتندن صکره غربی اغلاق اووالرنده وقوعه کلن حادثات وخیمه بوعطالتك باشلیجه سببلرینی تشکیل ایلر . (تارغوبیو) میدان محاربه‌سنده مغلوب اولان رومانیالیلر ، جنوبه وشرقه دوغرو رجعت ایتمکلری اثناده ، هرشیدن اول مهم بر تخته مرکزلرینی غائب ایتمك اوزره‌درلر . دون ـ قرایووا ـ موفقی اوکنده بولنان آلمان اردوسی بوکون شهر مذکوری ضبط ایلمشدر . آلمان اردوسنك (قرایووا) یی ضبط ایتمسیله اورشووادمکی رومن قوتلرینك فراری اودرجه ممتنع بر شکل آلمشدرکه بونك حقیقةً ممکن اولوب اولمایه‌جغی جای ملاحظه‌در . رومن اردوسی صوك کونلرده غربی اغلاق اووالرنده‌کی شدت تضییق تخفیف ایچون (قامپولونغ) لك شمالنده کشیف کتله‌لرله متوالی هجوملرده بولنمشدر . بوهجوملر وضعیتك اصلاحنه یاردیم ایتمك شویله طورسون برقات دها وخامت پیدا ایتسی موجب اولمشدر . آلمانلرله آوستریالیلر قرایووادن جنوبه صارقارکن اورشووادمکی رومن قوتلرینی کریده براقمش بولنیورلر . بو قوتلرك شدیدین صکره شرق استقامتنده کندیلرینه بر یول آچه‌بیلمکلری احتمال وامکانی یوقدر . متفقلر آلت نهرینه دوغرو ایلرله‌دکری کون رومانیا ایچون صوك ساعت فلاکت چالمش اوله‌جقدر .

شیمدی‌یه قدر طاغلق اراضیدن ، استفاده ایتمك صورتیله قوهٔ مقاومه‌لرینی محافظه‌یه مقتدر اولان رومنلرك ، دوز اووالرده ، آز قوتله فضله منافع احرازینه موفق اوله‌میه‌جقلری طبیعیدر . بالخصوص ، آلمانلرله متفقلری غربدن شرقه دوغرو یول آلدقجه ، (قرمزی قله) کیبدی جنوبندن ، طونه نهرینه قدر تشکل ایده‌جك اولان جبهه ، (قرمزی قله ـ اورشووا) جبهه‌سندن دها واسع اوله‌جغی وبووسعت ، رومنلر طرفندن ، کوندریله‌جك اولان الك صوك قوای امدادیه قافله‌سنك ذره‌قدر قالمه تأمین ایتمه‌سی موجب اوله‌جقدر . بوکونلرده هرشیدن اول ، (قامپولونغ) نیالنده ، رومن تعرضلرینه مقابل ، قوتلی برحرکت تعرضیه وقوعنه انتظار ایدیله‌بیلیر . بویله برتعرض وقوعی تقدیرنده ، رومانیا ایچون ، یکانه چاره ، تسلیم اولمقدن عبارتدر . چونکه رومن اردوسنك ، غربدن شرقه ، شمالدن جنوبه دوغرو اینه متعرض قوللرك احاطه‌وی حرکاتندن قوتورلماسنه امکان قالمایه‌جقدر .

فی الحقیقه رومن وضعیتی ، کچن سنه‌کی حرب وضعیتندن دها وخیمدر . حربلر ایچون هیچ اولمازسه ، آرتاوودلق ساحه‌سنه فرار ایتمك امکانی موجود ایدی . وبوامکاندن آز ، چوق استفاده ایدلمش ایدی . فقط رومانیالیلر ایچون ، بویله برامکان قطعیاً موجود دکلدر . رومن اردوسنك رجعت استقامتلری بسبتون مشکوکدر . بالخاصه (قامپولونغ) دن جنوبه دوغرو ایلریله‌مك قابل اولدیغی کون ، مغلوبیت قطعیه‌یه باش کوسترمش اوله‌جقدر .

MILLÎ K. 1948

Ek 4: 22 Kasım 1916 Tarihli Tercüman-ı Hakikat Gazetesi Örneği.

Directeur-Propriétaire
et Gérant-Responsable
AHMED IHSAN

Bureaux
Nouri-Osmanie
Stamboul

26me Année.
Tome LII

Téléphone: Stamboul 1402

Adresse Télégraphique
SERVETFUNUN--Cons/ple

ثروت فنون

پنجشنبه کونلری چیقار ، مصور عثمانلی غزته‌سیدر

SERVET-I-FUNOUN
Illustration Ottomane paraissant le Jeudi

صاحب امتیاز و مدیر مسئول :
احمد احسان

مطبعه‌سی :
اسکی مکتب ملکیه قارشوسنده

یکرمی آلتنجی سنه
اللی ایکنجی جلد

تلفون نومره‌سی
استانبول : ١٤٠٢

تلغراف آدره‌سی :
استانبول : ثروت فنون

№ 1327

پنجشنبه ١٧ تشرین ثانی ، ١٣٣٢ — ٤ صفر ، ١٣٣٥

عدد ١٣٢٧

اخیراً وفات ایدن آوستریا ـ مجار ایمپراطور وقرالی
فرانسوا ـ ژوزه‌ف حضرتلری
Feu S. M. l'Empereur-Roi François-Joseph.

Ek 5: 30 Kasım 1916 Tarihli Servet-i Fünun Dergisi Kapağı Örneği.